

Nuorten taloustaitovalmennus

Case: OP Häme

LAB-ammattikorkeakoulu

Tradenomi (AMK)

2025

Essi Vepsäläinen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Essi Vepsäläinen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2025
	Sivumäärä 37 sivua, 2 liitettä	
Työn nimi Nuorten taloustaito- valmennus Case: OP Häme		
Tutkinto ja koulutusala Tradenomi (AMK), liiketalouden koulutus		
Toimeksiantajaorganisaatio OP Häme		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkittiin OP Hämeen järjestämän taloustaito- valmennuksen kokemuksia. Tavoitteena oli selvittää nuorten kokemuksia taloustaito- valmennuksesta ja tunnistaa mitkä hyötyä ja kehitettävää taloustaito- valmennuksessa on sekä saada käsitys siitä, minkälaisiksi taloustaito- valmentajat kokevat taloustaito- valmennuksen. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi OP Häme.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin ensin talousosaamista yleisesti, josta siirryttiin tarkemmin nuorten talousosaamiseen ja viimeisenä syvennyttiin vielä tarkemmin talousopetukseen. Teoreettisessa viitekehyksessä hyödynnettiin kirjallisuutta ja aikaisempia tutkimuksia aiheesta sekä aiheeseen liittyvää viitekehystä. Tutkimus toteutettiin monimenetelmä- tutkimuksena käyttäen kvantitatiivista kyselylomaketta ja kvalitatiivista haastattelua. Kysely toteutettiin taloustaitotunnilla olleille 9. luokkalaisille nuorille ja haastattelu toteutettiin OP Hämeen taloustaito- valmentajille.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella sekä nuoret että taloustaito- valmentajat kokevat valmennuksen hyödylliseksi. Nuorten talousosaaminen lisääntyy ja nuoret suosittelisivat taloustaito- valmennusta muille oppilaille. Kehitysmahdollisuudet liittyvät opetusmenetelmiin ja ikäluokkaan.</p>		
Asiasanat talousosaaminen, taloustaidot, nuoret, taloustaito- valmennus		

Abstract

Author(s) Essi Vepsäläinen	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2025
	Number of Pages 37 pages, 2 appendices	
Title of Publication Young People's Financial Skills Coaching Case: OP Häme		
Degree, Field of Study Bachelor of Business Administration		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) OP Häme		
Abstract <p>The thesis examined the experiences of financial skills coaching organized by OP Häme. The aim of the thesis was to explore the experiences of youth in financial skills training and to identify the benefits and development of financial skills training and to explore how financial skills coaches view financial skills coaching. The client of the thesis was OP Häme.</p> <p>The theoretical part of the thesis first covered financial competence in general, secondly, the financial competence of youth was addressed in more depth, and finally, particular attention was given to financial education. The theoretical framework was performed using literature and previous studies on the subject, as well as a related framework. The study was conducted as a multi-method study using a quantitative questionnaire and a qualitative interview. The questionnaire was conducted for 9th grade students in the end of financial skills lesson and the interview was conducted for OP Häme's financial skills coaches.</p> <p>Based on the research results, both youth and financial skills coaches find coaching useful. Youth's financial skills are increasing, and youth would recommend financial skills coaching to other students. Opportunities for further development are related to teaching methods and age group.</p>		
Keywords financial competence, financial skills, youth, financial skills coaching		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Tausta, tavoitteet ja rajaus.....	1
1.2	Tutkimuskysymykset	2
1.3	Tutkimusmenetelmät	2
1.4	Toimeksiantaja	4
2	Taloulosaaminen – talouden hallinnan perusta	5
2.1	Mitä on taloulosaaminen?.....	5
2.2	Oman talouden hallinta osana taloulosaamista.....	5
2.3	Säästäminen ja sijoittaminen	6
2.4	Laina ja velka	7
2.5	Digitaalinen taloulosaaminen.....	7
2.6	Yhteiskuntataloudellinen tietoisuus	9
3	Nuorten taloulosaaminen	10
3.1	Nuorten taloudellinen hyvinvointi	10
3.2	Suomalaisten nuorten taloulosaaminen – nykytila ja taustatekijät.....	11
3.3	Nuorten taloulosaamisen kansainvälinen vertailu	12
4	Talousopetus nuorten tukena.....	13
4.1	Talousopetuksen tavoitteet.....	13
4.2	Talousopetus eri ympäristöissä	13
4.3	Taloustaito- ja valmennus.....	16
5	Tutkimuksen toteutus.....	18
5.1	Aineiston hankinta	18
5.2	Aineiston analysointi.....	19
5.3	Tulokset ja tulkinta.....	20
6	Yhteenveto	31
6.1	Johtopäätökset.....	31
6.2	Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet	32
6.3	Tutkimuksen arviointi.....	33
	Lähteet.....	35

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Taloustaito- ja valmentajien haastattelukysymykset

1 Johdanto

1.1 Tausta, tavoitteet ja rajaus

OP Häme järjestää taloustaito- ja valmennuksia, joissa opastetaan nuorille taloustaitoja. Maailmantalouden tilanne tällä hetkellä on epävarma ja Suomi on vähitellen elpymässä taantumasta (Suomen Pankki 2024). Taloudessa on tapahtunut lähivuosina paljon yllättäviä muutoksia, joita ei ole pystytty ennakoimaan ja talouskasvatuksen tarve muuttuvassa maailmassa on kasvava (European Commission & OECD 2023).

Opinnäytetyön teoria pohjautuu kirjallisuuteen aiheesta, aiempiin tutkimuksiin liittyen talousosaamiseen, Euroopan komission yhdessä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n kanssa vuonna 2023 julkaisemaan viitekehykseen lasten ja nuorten talousosaamiselle Euroopan Unionissa sekä Annamaria Lusardin ja Olivia S. Mitchellin Financial Literacy -malliin, joka tulee esiin kirjallisuuden ja aiempien tutkimusten kautta. Aiempia tutkimuksia aiheeseen liittyen ovat esimerkiksi PISA-tutkimus vuodelta 2018, Oikeusministeriön vuoden 2023 selvitys nuorten talousosaamisesta sekä OP Ryhmän yhdessä Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen kanssa vuonna 2024 toteuttama nuorisobarometri. Lisäksi Saija Alanko on tehnyt pro gradu -tutkielman vuonna 2019 liittyen talousopetukseen. Opinnäytetyössä on hyödynnetty ChatGPT-työkalua otsikoinnin sujuvoittamisessa ja opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa ideoinnin tukena.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, minkälaisia kokemuksia nuorilla on OP Hämeen taloustaito- ja valmennuksista ja mitkä asiat vaikuttavat näihin kokemuksiin. Lisäksi tavoitteena on tunnistaa mitä hyötyjä ja kehitettävää OP Hämeen taloustaito- ja valmennuksessa on sekä muodostaa käsitys siitä, minkälaisiksi taloustaito- ja valmennuksia vetävät taloustaitovalmentajat kokevat valmennuksen. Tutkimuksen tarkoituksena on antaa toimeksiantajalle hyödynnettävää tietoa taloustaito- ja valmennuksista, sillä OP Häme ei ole systemaattisesti kerännyt palautetta järjestämistään taloustaitotunneista. Tutkimuksen avulla on mahdollista löytää kehitysideoita ja jatkotutkimuskohteita, joiden avulla voidaan kehittää toimeksiantajan järjestämää taloustaito- ja valmennusta. Lisäksi tutkimuksen avulla saadaan tärkeää tietoa nuorten kokemista hyödyistä liittyen taloustaito- ja valmennukseen.

Opinnäytetyössä tutkitaan peruskouluikäisten, pääsääntöisesti 9. luokkalaisten nuorten kokemuksia OP Hämeen toteuttamasta taloustaito- ja valmennuksesta. Opinnäytetyö rajautuu 9. luokkalaisiin nuoriin, koska toimeksiantajan taloustaito- ja valmennuksen pääkohderyhmänä ovat 9. luokkalaiset nuoret. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa toimeksiantajalle täsmänhetkistä taloustaito- ja valmennuksen tilannetta. Opinnäytetyö keskittyy nuorten kokemuksiin taloustaito- ja valmennuksesta sekä asioihin, jotka vaikuttavat kokemuksiin, kuten aiempi

osaaminen sekä taloustaitovalmennuksissa läpikäytyt asiat ja niiden kiinnostavuus. Tutkimuksessa selvitetään minkälaisia kokemuksia nuorilla ja taloustaitovalmentajilla on toimeksiantajan taloustaitovalmennuksista sekä mitä hyötyä ja kehitettävää valmennuksissa on.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käydään läpi myös nuorten taloustaitoja ja niiden kehittämisestä yleisesti Suomessa ja ulkomailla, esimerkiksi Euroopan unionin tasolla. Aiheen rajaus on muodostunut yhdessä toimeksiantajan kanssa.

1.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyö perustuu tutkimusongelmaan, eli päätutkimuskysymykseen ja siitä ohjautuviin teoreettisiin tutkimuskysymyksiin, eli alatutkimuskysymyksiin (Vilka 2021, luku 3). Päätutkimuskysymys on: Miten OP Hämeen nuorten taloustaitovalmennus koetaan nuorten ja taloustaitovalmentajien näkökulmasta? Päätutkimuskysymyksen avulla pystytään tarkastelemaan taloustaitovalmennuksen kokemuksia sekä nuorten että taloustaitovalmentajien näkökulmasta, joka on tutkimuksen tavoite.

Alatutkimuskysymyksiä on kaksi: Miten OP Hämeen taloustaitovalmennus vastaa nuorten tarpeita ja odotuksia sekä mitä taloustaitovalmentajat kehittäisivät OP Hämeen nuorten taloustaitovalmennuksessa? Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen, eli teoreettisen tutkimuskysymyksen, tarkoituksena on tuoda esiin minkälaisia tarpeita ja odotuksia nuorilla taloustaitovalmennuksesta on ja kuinka niihin pystytään nykytilanteessa vastaamaan. Ensimmäisen teoreettisen tutkimuskysymyksen kannalta vastaus saadaan pääosin tutkimusmenetelmänä käytettävän kyselyn, mutta myös haastattelun kautta. Toisen teoreettisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on löytää kehityskohteita taloustaitotunteja pitävien taloustaitovalmentajien näkökulmasta ja samalla tuoda esiin heidän kokemuksiaan. Vastaus toiseen teoreettiseen tutkimuskysymykseen tulee pääosin toisena tutkimusmenetelmänä käytettävän haastattelun avulla.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö toteutetaan monimenetelmätutkimuksena, jossa käytetään sekä laadullista että määrällistä tutkimusmenetelmää. Monimenetelmätutkimuksen voi määritellä monin eri tavoin, muun muassa, että laadullisia ja määrällisiä menetelmiä käyttäen laajennetaan perspektiiviä ja syvennetään ymmärrystä ja analyysiä (Vilka & Mankki 2024, luku 1). Monimenetelmätutkimuksen tavoitteena on saada tutkimuksesta perusteellinen ja kattava kokonaisuus. Määrällisen tutkimuksen tarkoituksena on kerätä numeerista tietoa, kun puolestaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kerätä tietoa, jonka avulla voidaan ymmärtää merkitystä perusteellisemmin. (Vilka 2021, luku 3.)

Tutkimuksessa käytetään menetelminä kyselylomaketta ja haastattelua. Tutkimus toteutetaan monimenetelmätutkimuksena, jotta tutkittavasta aiheesta saadaan monipuolisesti tietoa sekä nuorilta itseltään että myös taloustaitovalmentajilta. Kun tutkitaan kokemuksia taloustaito-olmennuksesta, merkitsee nuorten kokemukset, mutta myös valmentajien. Nuorten opettajien näkökulma otetaan huomioon taloustaitovalmentajien opettajilta saaman palautteen myötä. Monimenetelmätutkimuksella saadaan monipuolisuuden lisäksi vahvempaa ja luotettavampaa tietoa tutkittavasta aiheesta, sillä määrällisellä menetelmällä kerätyt nuorten kokemukset vahvistavat laadullisella menetelmällä kerättyjä taloustaitovalmentajien kokemuksia ja samoin toisin päin (Vilka & Mankki 2024, luku 1).

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa nuorten kokemuksia OP Hämeen järjestämästä taloustaito-olmennuksesta. Tutkimuksen kysely toteutetaan 9. luokkalaisille nuorille, jotka ovat olleet OP Hämeen taloustaitotunnilla. Kyselyn avulla saadaan tietää nuorten omakohtaisia kokemuksia sekä saadaan esille nuorten näkökulma. Kysely valikoitui menetelmäksi, koska se on looginen tapa kerätä tietoa suuremmalta määrältä ihmisiä. Lisäksi nuoret pystyvät näin osallistumaan anonyymisti. Kyselyn tulokset analysoidaan kyselyalustan tuottaman raportin ja sen pohjalta muodostettujen kuvioiden avulla.

Haastatteluiden tarkoituksena on kartoittaa taloustaitovalmentajien kokemuksia taloustaito-olmennuksesta ja haastattelut toteutetaan taloustaitovalmentajille, jotka ovat pitäneet taloustaitotunteja eri ikäisille, peruskoulusta lukioon. Haastatteluiden avulla saadaan taloustaitovalmentajien kokemuksia taloustaito-olmennuksista sekä saadaan tietää heidän näkemysensä siitä, minkälaiseksi nuoret kokevat olmennuksen ja minkälaisia reaktioita nuorilla on taloustaitotunteihin ja muun muassa läpikäytyihin aiheisiin. Haastattelu valikoitui menetelmäksi, koska haastattelu on vuorovaikutteinen tilanne, jossa saadaan kohdennettu ja syvällinen ymmärrys tutkittavasta aiheesta (Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021). Lisäksi taloustaitovalmentajia on OP Hämeessä kolme, joten haastattelu valikoitui parhaaksi tavaksi kerätä kokemuksia taloustaitovalmentajilta. Haastattelut nauhoitetaan ja litoroidaan sekä analysoidaan teemoittelun keinoin.

Tutkimuksen toteuttaminen monimenetelmätutkimuksena lisää tutkimuksen arvoa, koska tutkimuksessa halutaan ottaa huomioon sekä nuorten että taloustaitovalmentajien näkökulma, jotta kokemuksista saadaan muodostettua mahdollisimman monipuolinen ja kattava kokonaisuus. Jos tutkimuksessa käytettäisiin vain määrällisiä tutkimusmenetelmiä, olisi loogista järjestää myös haastateltaville kyselytutkimus, jolloin strukturoiduilla kysymyksillä ei saataisi yhtä yksityiskohtaisia ja monipuolisia vastauksia. Lisäksi kyselytutkimus olisi kapalemäärällisesti otannaltaan liian pieni. Jos taas tutkimus toteutettaisiin kokonaan

laadullisena tutkimuksena, kokemuksia ei saataisi kerättyä yhtä laajalta ryhmältä nuoria kuin määrällisen tutkimusmenetelmän avulla.

1.4 Toimeksiantaja

Toimeksiantajana toimii OP Häme, eli Hämeen Osuuspankki. OP Häme on aloittanut toimintansa tammikuussa 2024 Päijät-Hämeen ja Etelä-Hämeen Osuuspankkien yhdistyessä. Asiakkaita Hämeen Osuuspankilla on noin 153 000 ja toimipisteet sijaitsevat Lahdessa, Hämeenlinnassa, Riihimäellä, Heinolassa, Iitissä, Hattulassa ja Lopella. Näiden lisäksi asiakkaita palvellaan myös puhelimitse ja verkossa. (OP Häme.)

Hämeen Osuuspankki on yksi suurimmista OP Ryhmään kuuluvista osuuspankeista. OP Ryhmä on Suomen suurin finanssiryhmä, se koostuu 102 osuuspankista (tilanne 31.12.2023) ja noin 13 000 työntekijästä. OP Ryhmän omistaa osuuspankin omistaja-asiakkaat ja osuuspankkien lisäksi siihen kuuluu OP Osuuskunta yhdessä tytäri- ja lähiyhteisöiden kanssa. OP Ryhmään kuuluvat Vähittäispankki, Yrittäjäpankki ja Pohjola Vakuutus. Ryhmän arvoissa ja toimintatavoissa välittyy kestävyys ja vastuullisuus, pitäen sisällään sekä asiakkaat että toimintaympäristön. OP Ryhmän visiona on olla Suomen johtava ja vetovoimaisin finanssiryhmä. (OP Ryhmä.)

OP Hämeen toimintaa ohjaavat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen. Nämä ohjautuvat OP Ryhmän toimintatavoista sekä arvoista ja toteutuvat kohtaamisissa asiakkaiden kanssa sekä vastuullisuustyössä ja Hämeen kehittämisessä. OP Hämeen arvoihin kuuluvat vastuullisuustyö ja toimiminen parempien taloudellisten valintojen valmentajana. Nuorten taloustaitovalmennuksissa opastetaan nuoria taloustaidoissa ja viisaassa rahan käyttämisessä. OP Häme edistää taloustaitoja, jotta kaikilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus pitää huolta omasta taloudestaan. Jo nuorena opitut taidot luovat tärkeää pohjaa aikuisuuteen asti. (OP Häme.)

2 Talousosaaminen – talouden hallinnan perusta

2.1 Mitä on talousosaaminen?

Käsitteenä talousosaaminen voidaan määritellä useilla tavoilla, kansainvälisellä tasolla puhutaan termistä financial literacy, eli taloudellinen lukutaito. Taloudellisen lukutaidon voi määritellä tarkoittavan esimerkiksi talous- ja rahoituskäsitteiden tietämystä sekä kykyä tehdä taloudellisia päätöksiä. Talousosaaminen on hyvin kokonaisvaltainen käsite ja sitä voidaan pitää laajempänä kuin esimerkiksi käsitettä taloustaito. Yhden tulkinnan mukaan talousosaaminen tarkoittaa Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n määritelmää. OECD:n määritelmässä taloudellinen lukutaito tarkoittaa tietoisuuden, taitojen, tiedon, asenteen ja käyttäytymisen yhdistelmää. Tämä yhdistelmä on välttämätön, jotta voidaan tehdä taloudellisia päätöksiä ja saavuttaa taloudellinen hyvinvointi. PISA-tutkimuksessa talousosaaminen on muunneltu koskemaan 15-vuotiaita opiskelijoita. PISA määrittelee talousosaamisen OECD:n kehyksen mukaan seuraavasti: *Taloudellinen lukutaito on tietoa ja ymmärrystä taloudellisista käsitteistä ja riskeistä sekä taitoja, motivaatiota ja (itse)luottamusta soveltaa tällaista tietoa ja ymmärrystä tehokkaiden päätösten tekemiseksi erilaisissa taloudellisissa yhteyksissä, yksilöiden ja yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin parantamiseksi ja talouselämään osallistumisen mahdollistamiseksi.* (Hallipelto 2021, 55–59; European commission & OECD 2023.)

Talousosaamisen kannalta olennaisen tiedon voi jaotella sisällön mukaan viiteen eri osaluokkaan. Talousosaaminen kattaa muun muassa henkilökohtaisten raha-asioiden hallinnan ja talouden suunnittelun, säästämisen ja sijoittamisen, lainanoton ja velan, digitaalisen talousosaamisen ja taloudelliset riskit sekä yhteiskuntataloudellisen tietoisuuden. (Hallipelto 2021, 114–116.)

2.2 Oman talouden hallinta osana talousosaamista

Oman talouden hallinta on olennainen ja päivittäinen osa talousosaamista. Päivittäiseen talouden hallintaan kuuluvat esimerkiksi päivittäiset pankkipalvelut, kuten tilit, kortit ja tunnukset sekä laskujen maksaminen, ostokset ja budjetointi. (Hallipelto 2021, 114–116.) Päivittäisiin kuluihin voi kuulua kiinteät kulut, toisin sanoen pakolliset menot, kuten asumiskulut ja ruoka. Lisäksi kuluihin voi kuulua säästöihin ja sijoittamiseen, opiskeluun ja ei-pakollisiin menoihin menevät rahat. (Rahamedia 2019.)

Päivittäisiin pankkipalveluihin kuuluvat erilaiset maksutuotteet ja -palvelut. Maksutuotteita ovat maksukortit, kuten debit- tai credit-kortti, käteinen raha, laskutusratkaisut, kuten e-laskut ja suoramaksut, verkkomaksupalvelut, kuten MobilePay sekä virtuaalivaluutat, eli

kryptovaluutat. Maksupalveluita ovat esimerkiksi pankin tilisiirrot, mobiilimaksaminen, verkkopankki, maksunvälittäjät, kuten Klarna tai Paytrail sekä rahoitus- ja luottopalvelut, esimerkiksi osamaksu tai vakuudettomat luotot.

Oman talouden seuraaminen liittyy vahvasti oman talouden hallintaan. Budjetointi tarkoittaa tulojen ja menojen suunnittelua. Budjetoinnin perusajatuksena ja tarkoituksena on, että tulot riittävät kattamaan menot. Budjetoinnissa kuluja voi jakaa eri kategorioihin, esimerkiksi toistuviin menoihin, kuten asumiskulut ja ruoka sekä muihin menoihin, eli esimerkiksi harrastukset tai vaatteet. Omaa taloutta voi seurata verkko- ja mobiilipankissa. Lisäksi ennakointi ja varautuminen ovat tärkeä osa talouden hallintaa. Ennakoinnilla ja varautumisella tarkoitetaan etukäteen suunnittelua ja varautumista odottamattomiin menoihin. Myös yleisen taloustilanteen, kuten inflaation, pandemian tai muun muutoksen seurauksen hahmottaminen ja ymmärtäminen on tärkeää oman talouden hallinnassa. (Hallipelto 2021, 114–116; Nuorten akatemia 2023, 16.)

Talouden suunnittelu voi olla lyhytaikaista tai pitkäaikaista. Ennakointi ja yllättäviin menoihin varautuminen kuuluvat sekä lyhytaikaiseen että pitkäaikaiseen talouden suunnitteluun. Lyhytaikaisessa talouden suunnittelussa voidaan laatia esimerkiksi budjetti lyhyemmälle aikavälille, kuten viikolle tai kuukaudelle. Lyhytaikaisessa talouden suunnittelussa yllättäviin menoihin voidaan varautua esimerkiksi käteisvaroilla tai tilillä olevilla säästöillä. Toinen keino varautua yllättäviin menoihin on luotollinen kortti. (Hallipelto 2021, 129–130; Nuorten akatemia 2023, 16.)

Pitkäaikainen talouden suunnittelu on varautumista esimerkiksi elämänmuutoksiin tai merkittäviin hankintoihin (Hallipelto 2021, 131–132). Pitkäaikaista talouden suunnittelua ovat esimerkiksi säästöt, sijoitukset ja vakuutukset. Säästämisellä ja sijoittamisella voidaan varautua yllättäviin menoihin tai muutoksiin sekä saavuttaa suunniteltuja tavoitteita. Vakuutuksilla voidaan turvata itsen, läheisiin tai omaisuuteen liittyviä yllättäviä riskejä ja vahinkoja. Pitkäaikaisen talouden suunnittelun kohteena voivat olla esimerkiksi asunnon tai muun omaisuuden hankinta ja säästöt eläkeikää varten.

2.3 Säästäminen ja sijoittaminen

Säästämiseen ja sijoittamiseen liittyen on tärkeää ymmärtää aihealueen käsitteitä. Rahoitus- ja sijoitustuotteisiin liittyy ominaisuuksia ja riskejä, joista on hyvä olla tietoinen. Tärkeä osa sijoittamista on tiedonhankinta ja tuotteiden vertailu ennen hankintapäätöstä. Riskeihin liittyy myös riskivalmiuden edistäminen, esimerkiksi vakuutustuotteiden avulla. (Nuorten akatemia 2023, 42.)

Säästämisen ja sijoittamisen vaihtoehtoja on paljon erilaisia, myös nuorille. Tilisäästäminen tarkoittaa yleensä erilliselle korkoa kerryttävälle tilille säästämistä. Säästötilejä voi olla erilaisia, osassa voi olla esimerkiksi käyttörajoituksia, osassa taas määräaikainen korko. Lisäksi Suomessa on ollut vuodesta 2020 alkaen mahdollista avata osakesäästötili. Osakesäästötilejä voi olla henkilöllä yksi kerrallaan ja sen voi avata myös alaikäiselle. Osakesäästötilillä olevat varat voidaan sijoittaa tililtä edelleen esimerkiksi pörssiosakkeisiin. Sijoittaminen jaetaan kahteen sijoittajarooliin, vähittäissijoittajiin ja ammattisijoittajiin. Sijoitusmahdollisuuksia on hyvin paljon, voidaan sijoittaa esimerkiksi osakkeisiin, rahastoihin tai strukturoituihin sijoitustuotteisiin. Sijoituspalveluita tarjoavat esimerkiksi pankit ja sijoitustoiminnan luvan saaneet sijoitusyritykset (Finanssivalvonta). (Hallipelto 2021, 143–147; Nuorten akatemia 2023, 42.)

2.4 Laina ja velka

Lainanottoon ja velkaan liittyy paljon käsitteitä, joita on tärkeä ymmärtää. Lainan lyhennyksiä on erilaisia, kuten tasaerä, tasalyhennys ja annuiteetti. Samoin myös korkoihin liittyviä käsitteitä ja korkoja on paljon erilaisia, esimerkiksi Euribor, viitekorko, primekorko ja marginaalikorko. Erilaisilla lainoilla ja koroilla on erilaisia ominaisuuksia ja käyttötarkoituksia. Lisäksi on myös erilaisia lainan ohella tulevia lainatuotteita, kuten korkokatto ja takaisinmaksaturva. Lainoja tulisi myös osata vertailla ennen valintaa. Lisäksi lainoihin ja velkaantumiseen liittyy riskejä, jotka tulisi osata ottaa huomioon ja ymmärtää ennen lainan ottoa. (Nordea; Nuorten akatemia 2023, 36.)

Lainaa voi ottaa moniin eri käyttötarkoituksiin, esimerkiksi asuntolainaa, opintolainaa tai kulutusluottoa. Lainoja on kahdenlaisia, vakuudellinen tai vakuudeton laina. Vakuudeton laina sopii esimerkiksi silloin, kun tarvitaan pienempi summa lainaa pienempään hankintaan, kun taas vakuudellinen laina sopii esimerkiksi suurempaan hankintaan ja vaatii nimensä mukaisesti vakuuden. Usein nuorille ensimmäinen laina on opintolaina, joka on valtion takaama opiskelijoille tarkoitettu laina.

2.5 Digitaalinen talousosaaminen

Nykypäivänä tärkeä osa talousosaamista ovat digitaaliset taloustaidot. COVID-19, eli koronapandemia, kiihdytti pankkien ja muiden rahoituspalveluita tarjoavien tahojen palveluiden digitalisoitumista (European commission & OECD 2023). Nykyään pankkiasioinnin pystyy laajasti hoitamaan verkkokanavissa ja tämän seurauksena esimerkiksi paikan päällä pankissa asiointia ei juurikaan tarvita, jonka seurauksena puolestaan pankkien konttoripalvelut ovat vähentyneet huomattavasti (Finanssivalvonta 2022).

Digitaalinen talousosaaminen tarkoittaa talousosaamista verkkoalustoilla, esimerkiksi pankin verkko- tai mobiilipalveluissa. Digitaalisesta talousosaamisesta kansainvälisesti puhuttaessa, puhutaan yleensä digitaalisesta tai taloudellisesta lukutaidosta. Digitaalisen talousosaamisen ero perinteiseen talousosaamiseen perustuu toiminnollisiin erävaihteluihin ja turvallisuuteen. Sähköisten järjestelmien toimivuus ja toiminnot eroavat jokseenkin siitä, miten talousasiat hoidettaisiin perinteisin menetelmin. Loppujen lopuksi idea esimerkiksi lasten maksussa on sama, tapahtui se sitten perinteisin menetelmin tai digitaalisesti, mutta toiminnot ovat erilaisia. Turvallisuuden suhteen digitaalisuus on tuonut paljon uutta. Tietoturva on erilainen digitaalisilla alustoilla ja sivustojen sekä tuotteiden turvallisuudesta tulee aina varmistua. Uusia sivustoja ja tuotteita tulee jatkuvasti lisää, joten se tuo uuden lisän sivustojen turvallisuuden varmistamiseen, kun sivustot eivät aina ole tuttuja. (Raijas 2020; European commission & OECD 2023.)

Digitaalinen talousosaaminen on Suomessa hyvällä tasolla. Erityisesti Euroopan unionin maista Suomessa digitaalinen talousosaaminen on erityisen hyvällä tasolla. Suomessa seurataan sähköistä asiointia ja verkkopalveluita myös pankkitasolla ja monet eri toimijat ohjeistavat talouden hallintaa niin digitaalisesti kuin muutenkin, jonka vuoksi informaatio on helposti saavutettavissa. Euroopan unionin tasolla nuoret ovat digitaalisesti taitavia, koska he ovat kasvaneet digitalisoituvassa maailmassa. Hyvä digitaalinen osaaminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita, että olisi hyvä digitaalinen talousosaaminen. Euroopan komission ja OECD:n viitekehyksen tarkoituksena on kasvattaa nuorten digitaalista talousosaamista yhä edelleen paremmaksi Euroopan unionin tasolla. (Raijas 2020; European commission & OECD 2023.)

Digitaalinen talousosaaminen on nyky-yhteiskunnassa tärkeää, sillä rahoitus- ja pankkipalvelut ovat pääsääntöisesti verkossa. Jo vuonna 2018 digitaalisten rahoitus- ja vakuutuspalveluiden tuotos oli 150 miljoonaa euroa (taulukko 1). Digitaalisten toimialojen tuotoksissa on otettu huomioon vain ne yritykset, joiden toiminta on pelkästään digitaalinen, eli tämän ulkopuolella ovat vielä perinteiset rahoitus- ja vakuutuslaitokset. (Lukkarinen & Tuomaala 2023.)

Digitaaliset toimialat	Miljoonaa euroa		Osuus	
	Tuotos	Arvonlisäys	Tuotos	Arvonlisäys
Data- ja mainosrahoitteiset digitaaliset alustat	90	50	0 %	0 %
Välityspalkkioon perustuvat digitaaliset välitysalustat	110	20	0 %	0 %
Digitaaliset rahoitus- ja vakuutuspalvelut	150	90	0 %	1 %
Digitalisaation mahdollistavat toimialat	27 400	12 500	85 %	84 %
Verkkokaupat	4 320	2 070	13 %	14 %
Välitysalustoista riippuvaiset yritykset, yhtiötetyt	30	10	0 %	0 %
Välitysalustoista riippuvaiset yritykset, yhtiöttämättömät	200	140	1 %	1 %
Muut vain digitaalisesti toimivat tuottajat	-	-	-	-
Digitaalinen talous	32 300	14 880	100 %	100 %

Taulukko 1. Digitaaliset toimialat Suomessa 2018 (Lukkarinen & Tuomaala 2023)

2.6 Yhteiskuntataloudellinen tietoisuus

Yhteiskuntataloudellinen tietoisuus tarkoittaa ymmärrystä siitä, miten yhteiskunta ja talous ovat yhteydessä toisiinsa. Yhteiskuntataloudellinen tietoisuus rinnastaa yhteiskunnallisen ja taloudellisen ajattelun sekä auttaa ymmärtämään laajempia kokonaisuuksia liittyen esimerkiksi taloudellisiin päätöksiin ja toimintatapoihin. (Hallipelto 2021, 114–116.)

Yhteiskuntataloudelliseen tietoisuuteen liittyy ymmärrys kuluttajien oikeuksista ja kuluttajansuojasta. Kuluttajansuoja pohjautuu kuluttajansuojalaista, jossa säädetään kuluttajien ja elinkeinoharjoittajien välisistä suhteista, muun muassa kulutushyödykkeiden myynnistä elinkeinoharjoittajalta kuluttajalle. Osana yhteiskuntataloudellista tietoisuutta on kysy osata hakea tukea ja neuvoa kohdatessa taloudellisia ongelmia sekä ymmärtää omien taloudellisten valintojen seuraukset. Lisäksi on tärkeää osata tiedostaa omien taloudellisten valintojen yhteiskunnalliset seuraamukset, liittyen muun muassa vastuullisuuteen ja ilmastonmuutokseen tai muihin vastaaviin aiheisiin. (Hallipelto 2021, 114–116; Elinkeinoelämän keskusliitto.)

3 Nuorten talousosaaminen

3.1 Nuorten taloudellinen hyvinvointi

Kun nuorista tulee vanhempien tuesta riippumattomia, saattaa se vaikuttaa elintason laskemiseen. Nuorten voi olla vaikea sovittaa yhteen tuloja ja menoja, ja taloudellinen käyttäytyminen saattaa olla hyvin lyhytnäköistä. Omien varojen hallinta on nuorille uutta ja usein siihen tarvitaankin tukea, esimerkiksi vanhemmilta tai sosiaalisesta mediasta. Tällä tavoin nuoret saavat vaikutteita muilta taloudelliseen käyttäytymiseensä. Nuorten taloudellisella hyvinvoinnilla on vaikutus muun muassa opiskelumenestykseen, elämäntyytyväisyyteen sekä henkiseen ja fyysiseen terveyteen. Tutkimusten mukaan suuret talouden vaihtelut vaikuttavat eniten nuoriin, muun muassa nuorisotyöttömyyden kautta. Lisäksi työttömyydellä on yhteys myös nuorten aikuisten velkaantumiseen ja maksuhäiriöihin. (Hallipelto 2021, 378–379.)

Taloudellinen hyvinvointi on yksilöllistä ja se voi koostua monista yksilöllisistä asioista. Taloudelliseen hyvinvointiin voi kuulua esimerkiksi oman talouden hallinnan tunne, mahdollisuus tehdä taloudellisia valintoja ja päätöksiä sekä taloudellinen turvallisuus. Tutkimusten perusteella työpaikalla voi olla keskeinen merkitys taloudelliseen hyvinvointiin. (Takuusäätiö.) Taloudelliseen hyvinvointiin negatiivisesti voivat vaikuttaa esimerkiksi pitkittyneet taloudelliset haasteet, kuten velkaantuminen ja pienituloisuus. Talousvaikeudet voivat olla monille osa päivittäistä elämää ja niiden taustalla voi olla monta eri syytä, esimerkiksi työttömyys, konkurssi tai pitkäaikainen pienituloisuus. Lisäksi esimerkiksi sosiaalinen media voi luoda kulutuspainetta. Talousongelmilla voi olla vaikutus myös mielenterveyteen, mutta taloudellinen hyvinvointi voi kuitenkin vahvistaa mielenterveyttä. (Mieli ry 2024.)

Nuorten NYT yhdessä LähiTapiolan kanssa vuonna 2024 teetettämän kyselyn mukaan nuorten taloudellinen hyvinvointi on laskenut kahden vuoden ajan. Nuorilla on huoli työelämän kuormittavuudesta, vaikka moni nuori on myös kiinnostunut yrittäjyydestä. Hintojen nousulla ja taloustilanteella on vaikutus nuoriin ja moni nuori kokeekin, että nykyinen taloustilanne on vaikuttanut omaan jaksamiseen ja hyvinvointiin. Taloudelliseen hyvinvointiin vaikuttaa myös vanhempien sosioekonominen tausta. Kyselyn mukaan enemmän taloudellista hyvinvointia kokevat nuoret, joiden vanhemmat ovat korkeammin koulutettuja ja joiden työttömyys on korkeampi. Lisäksi taloudellisen hyvinvoinnin kokemukseen vaikutti positiivisesti myös kummankin vanhemman työllisyys. (Nuorten NYT 2024.)

3.2 Suomalaisen nuorten talousosaaminen – nykytila ja taustatekijät

Oikeusministeriön vuonna 2023 teettämän tutkimuksen mukaan 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten talousosaaminen on hyvällä tasolla (Wilska ym. 2024, 51). Lisäksi vuoden 2018 PISA-tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret olivat toiseksi parhaita talousosaajia (taulukko 2). Tutkimuksen mukaan myös luottamus omaan kykyyn käyttää talous- ja finanssipalveluita oli suomalaisten nuorten kohdalla parhain osallistujamaista. (Rautopuro & Nissinen 2020.)

- Merkitsevästi OECD:n keskiarvon yläpuolella
- Ei eroa merkitsevästi OECD:n keskiarvosta
- Merkitsevästi OECD:n keskiarvon alapuolella

Maa	Keskiarvo	Maat, joiden keskiarvo ei eroa merkitsevästi vertailumaan keskiarvosta
Viro	547	
Suomi	537	Kanada
Kanada	532	Suomi
Puola	520	
Australia	511	Yhdysvallat, Portugali
Yhdysvallat	506	Australia, Portugali, Latvia, Liettua
Portugali	505	Australia, Yhdysvallat, Latvia
OECD-maat	505	
Latvia	501	Yhdysvallat, Portugali, Liettua, Venäjä
Liettua	498	Yhdysvallat, Latvia, Venäjä
Venäjä	495	Latvia, Liettua, Espanja
Espanja	492	Venäjä
Slovakia	481	Italia
Italia	476	Slovakia
Chile	451	Serbia
Serbia	444	Chile
Bulgaria	432	
Brasilia	420	
Peru	411	Georgia
Georgia	403	Peru
Indonesia	388	

Taulukko 2. Talousosaamisen pistemäärien keskiarvot osallistujamaissa (Rautopuro & Nissinen 2020)

Oikeusministeriön tutkimuksen tulokset osoittavat, että nuorten suomalaisnaisten talousosaaminen on paremmalla tasolla kuin nuorten miesten, mutta nuoret suomalaismiehet puolestaan kokevat oman taloudellisen hyvinvoinnin paremmaksi kuin naiset. Lisäksi nuoret miehet säästävät ja sijoittavat enemmän kuin nuoret naiset, mutta toisaalta nuorille miehille on myös sattunut enemmän taloudellisia epäonnistumisia. Noin kolmannes suomalaisista nuorista pelaa rahapelejä viikoittain ja noin kymmenesosalla on ongelmia rahapelaamisen kanssa. (Wilska ym. 2024, 51.)

Keskeinen osa talousosaamista on rahatalous, eli rahan hankinta, omistaminen ja käyttäminen. Rahataloudella tarkoitetaan talousjärjestelmää, jossa raha on kaupanvälineenä. (Hallipelto 2021, 56.) Vuoden 2018 PISA-tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret ovat erittäin kiinnostuneita raha-asioista. Kiinnostus talousasioista tehostaa tiedonvastaanottokykyä ja antaa valmiuden tehdä taloudellisia päätöksiä. (Rautopuro & Nissinen 2020.)

3.3 Nuorten talousosaamisen kansainvälinen vertailu

Ruotsissa vuonna 2024 teetetyn tutkimuksen mukaan 18–29-vuotiaiden ruotsalaisten nuorten talouskäsitteiden tietämys on huonolla tasolla (Forskning 2024). Lontoon pankki- ja rahoitusalan instituutti on tutkinut nuorten talousosaamista Iso-Britanniassa. Tutkimuksen tulosten mukaan isobritannialaisista nuorista 81 prosenttia on huolissaan rahasta tai omasta taloudestaan ja 85 prosenttia haluaisi kehittää talousosaamistaan. Tutkimuksen mukaan talousopetus on kuitenkin kehittynyt vuosien varrella Iso-Britanniassa. (The London Foundation for Banking & Finance 2023, 8 & 26.)

Vuoden 2018 PISA-tutkimuksessa Viro ylitti Suomen talousosaamisen pistemäärissä ja Kanada puolestaan pääsi suurin piirtein samoihin lukemiin Suomen kanssa. Vertailtaessa suomalaisten nuorten tuloksia muiden maiden tuloksiin, erityistä huomioitavaa on esimerkiksi, että suomalaisista nuorista joka kymmenes alitti tyydyttävän osaamistason, kun virolaisista nuorista vain 5 prosenttia ja muiden OECD-maiden nuorista keskimäärin 15 prosenttia. Muissa maissa koulun ja opettajien merkitys talousosaamiseen ei korostunut samoin, kun Suomessa. Lisäksi koulujen väliset erot ja alueelliset erot olivat muissa maissa Suomea korkeampia. (Rautopuro & Nissinen 2020.)

Euroopan unionin tasolla nuorten talousosaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Euroopan unionin alueella joissain maissa kotitalouksien velka on suhteessa korkea ja kasvu on huolestuttavaa osassa jäsenmaista. Tämä on muun muassa yksi syy siihen, että Euroopan komissio yhdessä OECD:n kanssa kehitti viitekehysten liittyen lasten ja nuorten talousosaamisen kehittämiseen Euroopan unioissa. (Hallipelto 2021, 86–90; European Commission & OECD 2023.)

4 Talousopetus nuorten tukena

4.1 Talousopetuksen tavoitteet

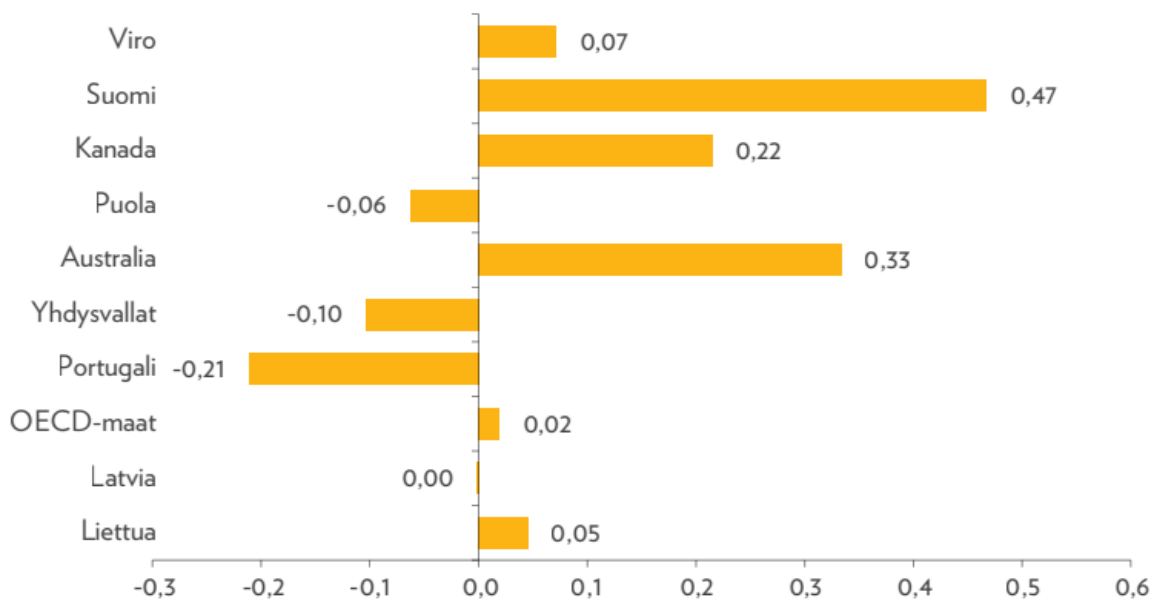
Talousopetuksen tarkoituksena on parantaa talousosaamista ja vaikuttaa taloudelliseen käyttäytymiseen (Alanko 2019, 17). Nykyään talousopetuksessa on huomioitava kolme pääseikkaa: markkinoiden, tuotteiden ja palveluiden tarjonnan lisääntyminen ja monimutkaistuminen, tuotteiden ja palveluiden digitalisoituminen sekä kuluttajien ja sijoittajien tietoisuuden lisääminen taloudellisten päätösten vaikutuksista ja oikeuksista (Hallipelto 2021, 367).

Digitalisaation myötä muun muassa pankkipalveluiden tarjonta on lisääntynyt ja palvelut ovat täynnä uusia vaihtoehtoja ja tapoja hoitaa asioita, mutta se on myös tuonut haasteita käyttööminaisuuksiin ja saatavuuteen. Ihmisten tapa käyttää pankkipalveluita on muuttunut ja digitaalinen talousosaaminen on erityisen tärkeää palveluiden käyttämiseksi. Lisäksi kuluttajat ovat yhä enemmän tietoisia kuluttamisen seurauksista, liittyen esimerkiksi ilmastonmuutokseen. (Hallipelto 2021, 367–368.)

Talousosaamisen kehittämisessä on otettava huomioon, mitä talousosaaminen tarkoittaa yksilöllisesti. Yksilötasoisesti on huomioitava, että eri henkilöiden taloudelliset tarpeet voivat olla toisistaan poikkeavia. Yksilöllisiin tarpeisiin voivat vaikuttaa muun muassa ikä ja sukupuoli, perhetausta sekä henkilökohtainen asema. Tämän vuoksi esimerkiksi talousosaamisen käsite ja arviointimenetelmät eivät voi perustua vain yhteen malliin. (Alanko 2019, 73; Wilska ym. 2024, 51.)

4.2 Talousopetus eri ympäristöissä

Koulussa tapahtuva talousopetus on tärkeää nuorten talousosaamisen kehittämisen kannalta. Kotona tapahtuvassa talousopetuksessa voi olla eroja sosioekonomisen taustan perusteella, esimerkiksi Oikeusministeriön tutkimuksen mukaan varakkaammassa perheissä keskustellaan enemmän talousasioista nuorten kanssa. Koulussa tapahtuva talousopetus on puolestaan tasapuolista kaikille oppilaille, taloudellisesta taustasta huolimatta. Lisäksi vuoden 2018 PISA-tutkimuksen mukaan Suomessa oppilaitosten ja alueiden väliset vaihtelut talousosaamisessa olivat hyvin vähäisiä, joten myös tässä suhteessa talousopetus on tasapuolista suomalaisille nuorille (kuvi 1). (Rautopuro & Nissinen 2020; Wilska ym. 2024, 51.)

Kuvio 1. Koulussa tapahtuvan taloustaitojen opiskelun indeksi (Rautopuro & Nissinen 2020)

Vuoden 2018 PISA-tutkimuksen mukaan koulun ja opettajien vaikutus suomalaisten nuorten talousosaamiseen on merkittävin. Suomessa opetusta säätelee valtakunnallinen opetussuunnitelma, joka perustuu lakeihin ja asetuksiin. Opettajilla on kuitenkin opetusmateriaalin suhteen päätösvalta, eikä oppikirjojen käyttöön ole velvollisuutta. Lisäksi oppikirjojen sisältö on jokseenkin puutteellinen, esimerkiksi bruttokansantuotteen käsitteen avaus on puutteellista, samoin kun selitys talouskasvun yhteydestä elintason nousuun. Toisaalta Suomessa ei myöskään pakolliseen opinto-ohjelmaan kuulu erillistä talousoppiainetta, vaan taloustaitoja opetetaan yhteiskuntaopin ja historian opintojaksoilla. (Kalmi ym. 2019, 607; Rautopuro & Nissinen 2020.)

Vuonna 2018 pidetyn opettajien talousosaamisen tutkimuksen mukaan 94 prosenttia opettajista on sitä mieltä, että on tärkeää opettaa taloustaitoja koulussa, mutta vain 29 prosenttia on sitä mieltä, että koulu antaa riittävät talousosaamisen valmiudet oppilaille (Tenhunen-Ruotsalainen 2019). Yhteiskuntaopin opettajaksi valmistuvan ei ole pakollista suorittaa taloustieteen opintoja ollenkaan, jonka vuoksi opettajat voivatkin kokea tarvetta lisäkoulutukselle. Esimerkiksi Talous ja nuoret -yhdistyksen tutkimuksen mukaan opettajat kokevat tarvitsevansa lisäkoulutusta talousosaamisesta. (Kalmi ym. 2019, 612.)

Talousovetusta voidaan järjestää monin erilaisin opetusmenetelmin, mutta luento-opetus on edelleen yleinen opetusmenetelmä. Perinteisen luento-opetuksen lisäksi on aktivoivia opetusmenetelmiä, kuten ryhmä- ja projektityöskentely, erilaiset pelit, väittely ja

yksilötehtävät, kuten esimerkiksi oppimispäiväkirja. (Hallipelto 2021, 383–394.) Lisäksi verkko-opetus on yleistynyt paljon, muun muassa koronapandemian myötä. Verkko-opetus voi tapahtua esimerkiksi etäluentoina tai itseopiskeluna. Keskeisintä taloustaitoja kehittävässä opetuksessa on talousilmiöiden tarkastelu rinnakkain arkielämän ilmiöiden kanssa (Kalmi ym. 2019, 609).

Council for Economic Education (CEE) on yhdysvaltalainen kansallinen opetusalan organisaatio, joka on suuntautunut lasten ja nuorten talouden ja rahoituksen opetukseen. CEE suosittelee talousopetukseen erilaisia opetusmenetelmiä. Muun muassa suomalaisista oppikirjoista puuttuvia pelitilanneharjoituksia ja valuuttakaupan sekä suhteellisten hintojen käsittelyä. Lisäksi suositellaan myös laskutehtäviä. Kokonaisuudessaan CEE suosittelee siis tiedon soveltamiseen, kun suomalaiset oppikirjat keskittyvät perusteisiin. (Alanko 2019, 29 & 73–74; Kalmi ym. 2019, 608.)

Kouluissa talousopetusta tapahtuu myös tavallisen tuntiopetuksen lisäksi erilaisten kampanjoiden ja tapahtumien myötä. Kouluissa vietetään esimerkiksi vuosittain OECD:n kehittämää rahaviikkoa. Rahaviikon tarkoituksena on yhden viikon ajan jokaisena viikon koulupäivänä käsitellä ja opettaa oppilaille talousaiheita. (Airaksinen 2022.)

Suomessa 6. luokkalaiset nuoret pääsevät osallistumaan yrityskylään. Yrityskylä on oppimiskokonaisuus, niin sanottu pienoiskaupunkisimulaatio, jossa nuoret työskentelevät päivän ajan ja saavat palkkaa työstään, jonka he voivat käyttää edelleen yrityskylässä toimivaan yritykseen tai palveluun. Yrityskylän tarkoituksena on kehittää nuorten talous- ja yritystaitoja toiminnallisella ja realistisella tavalla. Suomessa yhtenä nuorten taloustaitoja kehittävänä opettamismenetelmänä käytetty yrityskylä on saanut myös kansainvälistä huomiota positiivisessa mielessä. (Milne 2025.)

Koulutoimen lisäksi myös muut toimijat kehittävät nuorten taloustaitoja kouluaikana. Esimerkiksi osuuspankit tekevät koulu- ja oppilaitosyhteistyötä. OP Ryhmällä on oma taloustaitoviikko, jota vietetään vuosittain. Taloustaitoviikon aikana osuuspankit ympäri Suomen käyvät kouluissa opettamassa taloustaitoja. (OP Ryhmä.) Lisäksi osuuspankit tarjoavat kouluissa nuorille pidettävää taloustaitovalmennusta ympäri vuoden. Esimerkiksi OP Hämeessä taloustaitoja käytiin opettamassa yli 1300 nuorelle vuonna 2024 ja koko OP Ryhmä saavutti vuonna 2023 yli 90 000 lasta ja nuorta kumppaneidensa kanssa. (Länsisalmi 2024; Bebek 2025a.)

Oikeusministeriön tutkimuksen mukaan kotona tapahtuva talouskasvatus edistää nuorten taloudellista itseluottamusta, mutta ei suoranaisesti nuorten talousosaamista. Lisäksi kotona tapahtuvassa talouskasvatuksessa voi olla sosioekonomisia eroja, kun tutkimuksen mukaan nuoret keskustelevat enemmän talousasioista kotona varakkaammissa perheissä.

Vuoden 2018 PISA-tutkimuksen mukaan sosioekonomisella taustalla oli Suomessa voimakkain vaikutus talousosaamiseen vertailumaista. Erityisesti alimpaan neljännekseen sosioekonomisen taustan perusteella kuuluvien talousosaaminen oli heikkoa, kun taas ylimmän neljänneksen talousosaaminen oli vahvaa. (Rautopuro & Nissinen 2020; Wilska ym. 2024, 51.)

Kotona tapahtuva talouskasvatus yleistyy aiemmasta, sillä ennen raha-asioista puhuttiin vähemmän, mutta nykyään rahasta puhuminen on vapautuneempaa. OP Ryhmän teettämän barometrin mukaan yli 60 prosenttia nuorista on puhunut huoltajiensa kanssa talousasioista vähintään kuukausittain. (OP Media 2025.)

Digitalisoitumisen ja sosiaalisen median avulla talousosaamiseen liittyvä käsitteistö on helposti saatavilla. Nuorten on halutessaan helppo etsiä käsitteistöä tai ohjeita verkosta. Esimerkiksi pankkien verkkosivuilla on nuorille suunnatut sivut, joilla on ikäryhmittäin nuorille suunnattua tietoa. Esimerkiksi Osuuspankin verkkosivuilta löytyy ”Palvelut alaikäisille” -välilehti, jonka alapuolelta löytyy opastusta nuorille ikäryhmittäin.

Vuoden 2018 PISA-tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret saavat toisiksi eniten tietoa taloustaidoista internetistä (Rautopuro & Nissinen 2020). Lisäksi OP Ryhmän yhdessä Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen kanssa toteutettu nuorisobarometri kertoo, että sosiaalisen median vaikuttajilla on lisääntyvä vaikutus nuorten taloustaitoihin, kuluttamiseen ja rahankäyttöön (Länsisalmi 2024). Tieto leviää sosiaalisessa mediassa nopeasti jopa eri puolille maailmaa ja vaikuttajilla on suuri yleisö. Lisäksi esimerkiksi pankit ovat sosiaalisessa mediassa kertomassa tietoa talousasioista.

Talousasioista puhutaan paljon sosiaalisessa mediassa ja se on myös nuoria kiinnostava aihe seurata. OP Ryhmän yhdessä Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen kanssa toteutetun nuorisobarometrin mukaan yli neljäsosa nuorista saa talouteen liittyvää tietoa sosiaalisen median vaikuttajilta (Wilska 2024). Sosiaalisen median avulla talousasiat ovat kaikkien saatavissa, taustasta tai asuinpaikasta riippumatta. Riskinä on kuitenkin väärän tiedon leittäminen. Sosiaalisessa mediassa lähdekriittisyys ja medialukutaito on erityisen tärkeää. Täytyy osata tunnistaa sivut, jotka ovat luotettavia ja suhtautua lähdekriittisesti löydettyyn tietoon. (Bhat & Eckrich 2024.)

4.3 Taloustaito- ja valmennus

OP Häme järjestää taloustaito- ja valmennusta nuorille omalla toimialueellaan. Taloustaito- ja valmennuksen pääkohderyhmänä ovat 9. luokkalaiset nuoret, jonka lisäksi valmennusta voidaan järjestää myös muille, esimerkiksi lukiolaisille. Valmennusten sisältö pohjautuu OP Ryhmästä ja sitä voidaan myös muokata esimerkiksi nuorten tai opettajien toiveiden

mukaisesti tiettyä ryhmää varten. Taloustaito-ohjelmat ovat jatkuvaa työtä OP Hämeessä. (Bebek 2025b.)

Valmennus pohjautuu OP Ryhmän ja OP Hämeen vastuullisuusohjelmista. OP Hämeen vastuullisuusohjelmassa ovat kohdat *Tuemme oman talouden hallintaa ja edistämme taloustaitoja* sekä *Teemme yhteistyötä paikallisten oppilaitosten kanssa* (OP). OP Häme haluaa olla mukana nuorten tukemisessa ja hyvinvoinnin edistämässä. Kouluissa ei järjestetä talousopetusta niin paljon kuin sitä voitaisiin järjestää, mutta jokaisella tulisi olla oikeus oppia omaan talouteen liittyviä asioita. OP Häme haluaa varmistaa oman toimialueensa nuorten perustietämyksen talousasioista. (Bebek 2025b.)

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Aineiston hankinta

Opinnäytetyö toteutettiin monimenetelmätutkimuksena, käyttäen kyselylomaketta ja haastattelua. Kysely toteutettiin vakioituna kuudelle eri 9. luokkalaisten ryhmälle OP Hämeen taloustaitotuntien yhteydessä. Kysely toteutettiin Webropol -alustan avulla. Jokaista tunnille osallistunutta nuorta pyydettiin vastaamaan kyselyyn käyttämällä QR-koodia, joka johti kyselylomakkeelle. Kyselylomakkeen kysymykset ohjautuivat tutkimusongelmasta ja teoreettisista tutkimuskysymyksistä yhdessä OP Hämeen kanssa. Lisäksi joukkoon valikoitui kysymyksiä, joiden avulla voidaan löytää kehitys- ja jatkotutkimuskohteita.

Kysymykset olivat pääsääntöisesti strukturoituja kysymyksiä, eli monivalintaa, jossa valittiin yksi vaihtoehto. Lisäksi kyselyssä oli muutama monivalintakysymys, joissa sai valita useamman vaihtoehdon sekä muutama sekamuotoinen kysymys ja kaksi vapaa vastaus -kenttää. Sekamuotoisten kysymysten tarkoituksena oli, että on valittavissa strukturoidut vaihtoehdot, mutta myös avoin vaihtoehto, kun vastausta ei välttämättä tunnettu etukäteen. Toinen vapaa vastaus -kenttä aukesi, jos ”vastasiko taloustaitotunti odotuksiasi?” -kysymykseen vastasi 3 tai huonompi ja aukeava kysymys oli ”mitä odotuksia sinulla oli”, eli tarkoituksena saada tietää mitä odotuksia nuorilla oli, kun taloustaitotunti ei vastannut odotuksia. Viimeisenä kysymyksenä oli vapaa palaute, jossa nuorilla oli mahdollisuus kertoa yleistä palautetta tai kommentoitavaa, mutta se ei ollut pakollinen kysymys. Avointen kysymysten määrä pyrittiin pitämään mahdollisimman vähäisenä, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia, mutta avoimia kysymyksiä kuitenkin valittiin, jotta nuoret pääsivät halutessaan tuomaan esiin jotain, mitä kyselyssä ei kysytty tai jota ei ollut vastausvaihtoehtona.

Kyselylomakkeessa ei kysytty vastaajien ikää, sukupuolta tai asuinpaikkaa. Ikää ei kysytty, sillä se on etukäteen tiedossa, kun kaikki vastaajat ovat 9. luokkalaisia, eli lähtökohtaisesti samanikäisiä. Sukupuoli ei tutkimuksen kannalta ole olennainen muuttuja, sillä tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella taloustaito- ja valmennuksen kokemuksia kokonaisuutena ja pyrkiä yhdenvertaisuuteen. Kysely toteutettiin OP Hämeen toiminta-alueella toimivassa peruskoulussa, joten nuoret myös lähtökohtaisesti asuvat toimeksiantajan toiminta-alueella.

Haastattelussa tutkitaan kokemuksiin liittyviä merkityksiä ja haastattelut pidettiin taloustaito- ja valmentajille Microsoft Teams-haastatteluna. Teams-haastattelu valittiin, koska taloustaito- ja valmentajat olivat osittain toisella paikkakunnalla ja osittain etätyössä. Lisäksi Teams-haastattelun pystyi nauhoittamaan ja sovellus muodosti siitä automaattisesti tekstiversion.

Taloustaitovalmentajien haastattelukysymykset muodostuivat tutkimusongelmasta ja teoreettisista tutkimuskysymyksistä. Haastattelumuoto oli yksilöteemahaastattelu. Yksilöhaastattelu valittiin, jotta saadaan taloustaitovalmentajien omakohtaisia kokemuksia esille. Teemahaastattelu valittiin, koska puolistrukturoidussa haastattelussa tutkimusongelmasta valitaan tietyt aiheet, joita haastattelussa käsitellään. Tässä tutkimuksessa aiheet ovat nuorten osaamisen nykytila, nuorten kokemukset, saatu palaute sekä taloustaitovalmentajien kokemukset, eli hyvät asiat ja kehityskohteet.

5.2 Aineiston analysointi

Kyselylomakkeen suunnitteluvaiheessa strukturoiduille ja sekakysymyksille annettiin arvot. Tulokset taulukoidaan Microsoft Excelissä ja niistä muodostetaan havainnollistavia kuvia. Kysely toteutettiin Webropol-alustalla ja alusta tuottaa raportin kyselyn tuloksista. Analysoinnissa hyödynnetään Webropol-alustan raporttia. Kyselylomakkeen tulosten analyysissä käytetään tilastollista perusanalyysiä, jossa prosenttijakaumien avulla analysoidaan vastauksia. Lisäksi käytetään Spearmanin korrelaatiokerrointa analysoidessa muuttujien yhteyttä toisiinsa. Jos muuttujien arvojen järjestys on samansuuntainen, on korrelaatio positiivinen ja jos taas muuttujien arvojen järjestys on erisuuntainen, korrelaatio on negatiivinen. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja.)

Haastattelu analysoidaan teemoitellen. Haastattelun vastauksista etsitään teemoja, jotka toistuvat ja luokitellaan teemoittain. Teemoittelussa haastatteluaineistoa analysoidaan laadullisen aineiston analyysimenetelmällä, jossa vastaukset ryhmitellään merkityksellisiin teemoihin. Tämän avulla pystytään hahmottamaan usein esille nousevat aiheet ja mitä ne kertovat tutkimusaiheesta. (Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021.) Teemat, joiden pohjalta haastattelu muodostuu, ovat siis nuorten osaamisen nykytila, nuorten kokemukset, palaute sekä hyvät asiat ja kehityskohteet.

Tutkimusaineistosta päätetään suunnitteluvaiheessa otanta. Otanta voi olla kokonaisotanta tai jokin pienempi otos, kuten esimerkiksi satunnaisotanta. Jos valitaan jokin muu kuin kokonaisotanta, perusjoukosta, eli joukosta, joka tutkimuksessa on määritetty, valitaan jokin edustava otos. (Vilkkä 2021, luku 4; Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja.) Tässä tutkimuksessa käytetään kuitenkin kokonaisotantaa, koska perusjoukko on suhteellisen pieni ja jokaisen näkökulma on merkitsevä tutkimusongelman ja tavoitteiden kannalta.

Tutkimuksen riskit

Kyselylomakkeeseen liittyviä riskejä on useampi. Ensimmäisenä riskinä on, kun kysely pidetään 9. luokkalaisille nuorille, ymmärtävätkö nuoret kyselyssä kysytyt asiat. Esimerkiksi talousosaaminen voi terminä olla vaikea ymmärtää, koska talousosaaminen on laaja käsite.

Kyselyssä kuitenkin pyydettiin nuoria arvioimaan omaa talousosaamistaan, jotta saataisiin yleinen käsitys siitä, miten taloustaitovalmennus vaikuttaa nuorten talousosaamiseen. Se, miten nuoret kokevat onko oma talousosaamisensa esimerkiksi erittäin hyvä vai jokseenkin hyvä, on jokaisen nuoren oma arvio, mutta tutkimuksen tarkoituksena onkin kartoittaa nuorten omaa kokemusta. Toisena riskinä kyselylomakkeessa on, että 9. luokkalaiset nuoret eivät ole motivoituneita vastaamaan kyselyyn. Nuoret saattavat vastata kyselyyn lukematta vastausvaihtoehtoja kunnolla tai vastaavat vain jotakin. Lisäksi riskinä voi olla, että nuoret vastaavat kyselyyn ottamatta sitä tosissaan ja vastaamalla siksi vain jonkin vaihtoehdon. Kolmas riski kyselylomakkeessa on, että kysymykset ymmärretään väärin, jonka vuoksi niihin vastataan väärällä oletuksella. Taloustaitovalmentajat ovat kuitenkin apuna kyselyyn vastaamisen aikana, eli tarvittaessa tulkintaan saa apua ja kysymyksistä pyrittiin muodostamaan mahdollisimman selkeitä.

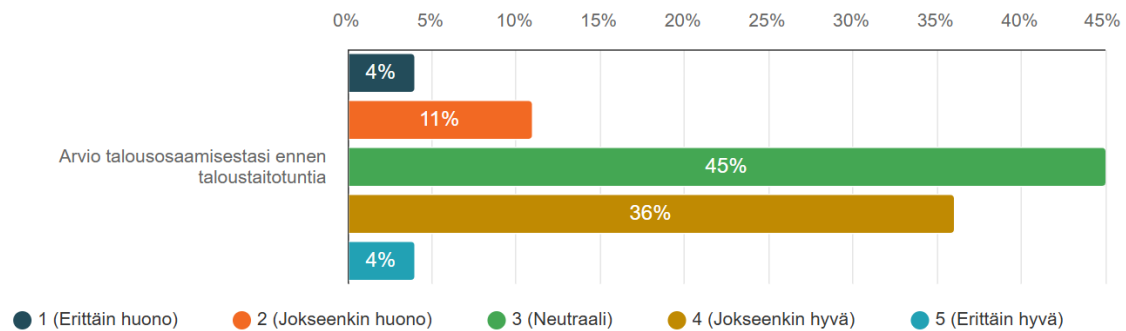
Haastattelussa riskinä on taloustaitovalmentajien väärinymmärrys. Riski on kuitenkin suhteellisen yksinkertaista minimoida, sillä valittu haastattelumenetelmä, teemahaastattelu, on siitä hyvä, että sen aikana voidaan varmistaa haastateltavien oikeinymmärrys. Lisäksi haastattelussa riskinä on intentio, eli haastateltavien tarkoitusperä tai motiivi liittyen taloustaitovalmennukseen, eli esimerkiksi, että haastateltavat kaunistelevat asioita tai muistavat väärin (Vilkkä 2021, luku 5).

5.3 Tulokset ja tulkinta

Kyselylomakkeeseen vastasi 74 nuorta ja kaikki kolme taloustaitovalmentajaa hyväksyi haastatteluun osallistumisen. Kyselyn tulokset ovat kuvattu Webropol-alustan tuottaman raportin ja Excelissä aineiston pohjalta muodostettujen kuvioiden avulla.

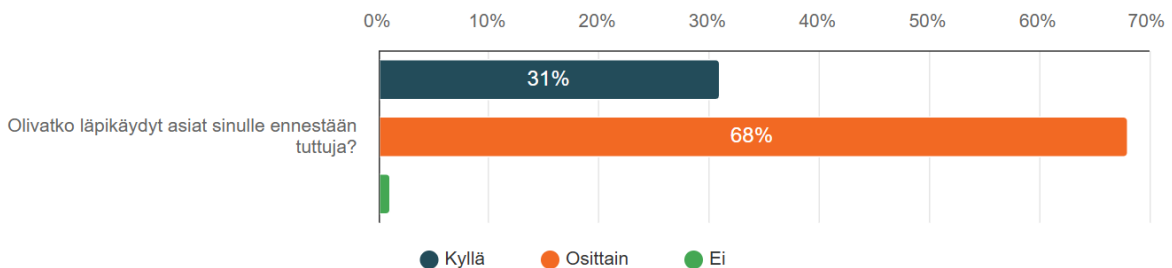
Kyselyn tulokset

Ensimmäisenä kysymyksenä kartoitettiin nuorten talousosaamista ennen taloustaitotuntia. Kyselyyn vastanneista 40 prosenttia koki, että oma talousosaaminen ennen taloustaitovalmennusta on vähintään jokseenkin hyvä, 15 prosenttia koki talousosaamisensa olevan jokseenkin huono tai alempi ja 45 prosenttia vastanneista valitsi vaihtoehdon neutraali (kuvio 2). Talousosaamista ennen taloustaitotuntia kartoitettiin, jotta voidaan vertailla osaamista ennen taloustaitotuntia ja taloustaitotunnin jälkeen myöhemmässä vaiheessa kysyttävän kysymyksen avulla.

Kuvio 2. Arvio talousosaamisesta ennen taloustaitotuntia

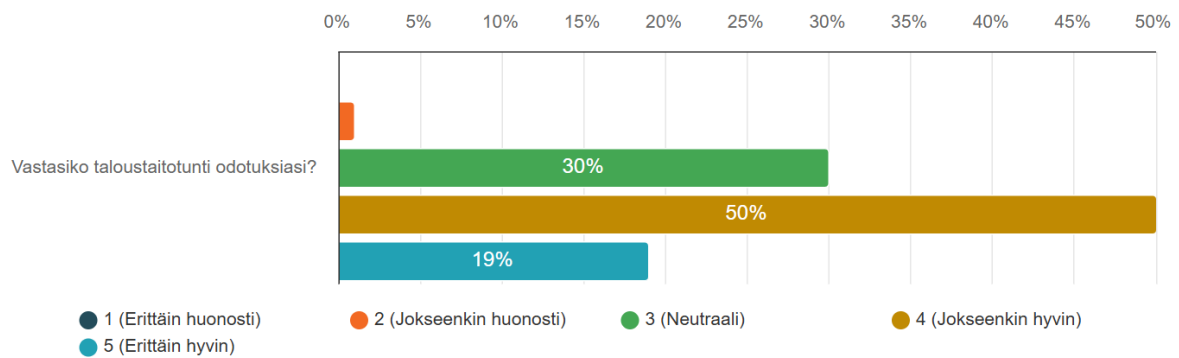
Toisena kysymyksenä selvitettiin, ovatko taloustaitotunnilla läpikäytyt asiat nuorille ennestään tuttuja. Kyselyyn vastanneista 31 prosenttia koki läpikäytyjen aiheiden olevan ennestään tuttuja, 68 prosenttia koki läpikäytyjen aiheiden olevan ennestään osittain tuttuja ja vain 1 prosentti vastaajista koki läpikäytyjen asioiden olevan ennestään tuntemattomia (kuvio 3). Kysymyksellä pyrittiin saamaan yksi näkökulma siitä, ovatko läpikäytävät aiheet nuorille ennestään tuntemattomia ja sitä kautta hyödyllisiä. Lisäksi kysymyksen avulla saatiin edelliseen kysymykseen viitaten tietoa siitä, että nuorten arvioon talousosaamisestaan voi vaikuttaa se, että suurimmalle osalle läpikäytyt talousasiat olivat vähintään osittain tuttuja.

Kuvio 3. Läpikäytyjen asioiden aiempi tietämys

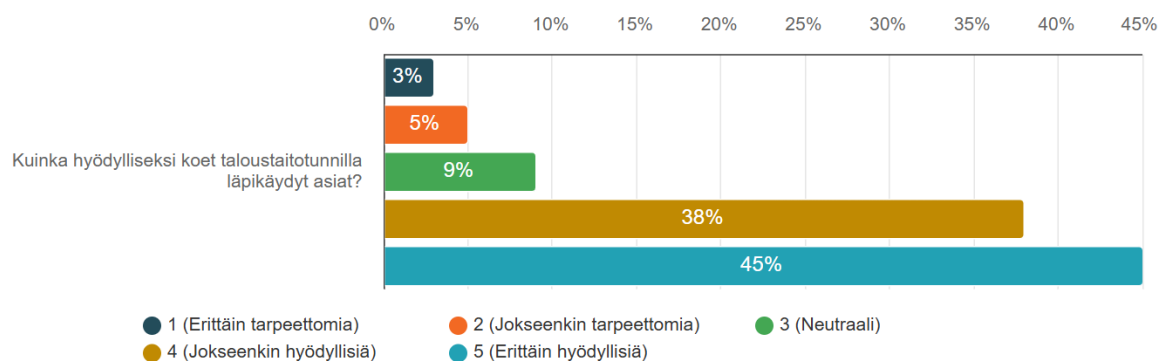
Kolmantena kysymyksenä selvitettiin, vastaako taloustaitotunnit nuorten odotuksia. Kyselyyn vastanneista 69 prosenttia koki taloustaitotunnin vastaavan odotuksiaan, 1 prosentti vastaajista valitsi vaihtoehdon jokseenkin huonosti tai erittäin huonosti ja 30 prosenttia valitsi vaihtoehdon neutraali (kuvio 4). Jos kysymykseen vastasi 3 tai huonompi, aukesi seuraavaksi vapaa vastaus -kenttä, jossa kysyttiin, minkälaisia odotuksia taloustaitotunnista oli. Tähän kysymykseen tuli 23 vastausta ja vastaajat pääsääntöisesti vastasivat, että odotuksia ei ollut. Yksi vastasi, että odotuksena oli saada tietää, miten säästää rahaa helpommin

ja fiksummin. Lisäkysymyksen tarkoituksena oli selvittää kehityskohteita, jos nuoret olisivat vastanneet kysymykseen esimerkiksi jonkun tietyn asian, joka ei vastannut heidän odotuksiaan.

Kuvio 4. Taloustaitotunnin odotusten vastaaminen

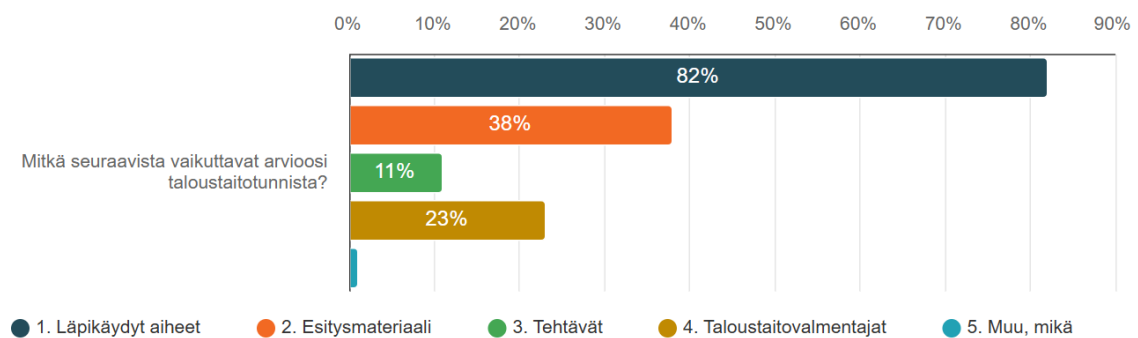
Viidentenä kysymyksenä selvitettiin läpikäytyjen aiheiden hyödyllisyyttä. Vastanneista 83 prosenttia koki, että taloustaitotunnilla läpikäytyt asiat olivat hyödyllisiä, 8 prosenttia koki läpikäytyjen asioiden olevan jokseenkin tarpeettomia tai erittäin tarpeettomia ja 9 prosenttia vastanneista valitsi vaihtoehdon neutraali (kuvio 5). Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa nuorten kokemuksia läpikäytyjen aiheiden hyödyllisyydestä.

Kuvio 5. Taloustaitotunnilla läpikäytyjen asioiden hyödyllisyys

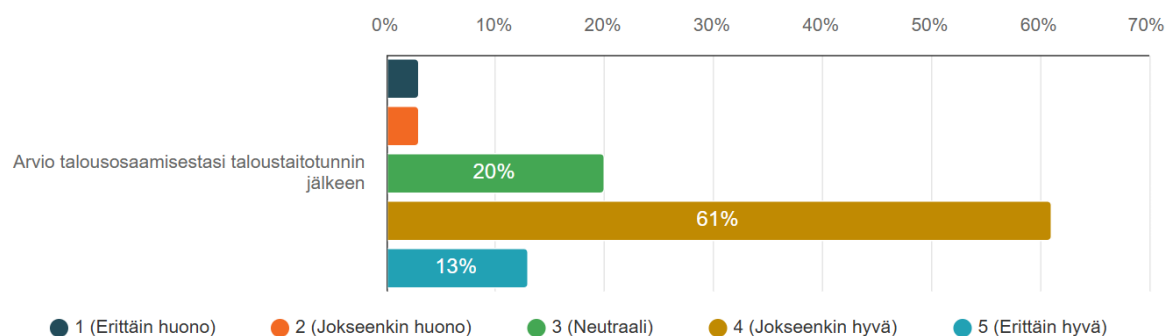
Kuudentena kysymyksenä oli monivalintakysymys, jossa sai valita useamman vaihtoehdon. Lisäksi viimeisenä vastausvaihtoehtona oli vaihtoehto muu, mikä. Kysymyksessä kartoitettiin asioita, jotka vaikuttavat nuorten arvioon taloustaitotunnista. Läpikäytyt aiheet saivat 82

prosenttia kannatusta, esitysmateriaali 38 prosenttia, taloustaitoalentajat 23 prosenttia ja tehtävät 11 prosenttia (kuvi 6). Muu, mikä -vaihtoehtoon tuli yksi vastaus, ohjaajat, jonka voidaan päätellä tarkoittavan taloustaitoalentajia. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, vaikuttaako jokin tietty asia nuorten arvioon eniten ja verrata tätä muiden kysymysten vastauksiin. Esimerkiksi, kun nuoret kokivat, että läpikäytyt aiheet vaikuttavat eniten ja edellisessä kysymyksessä nuoret puolestaan kokivat aiheiden olevan pääsääntöisesti hyödyllisiä.

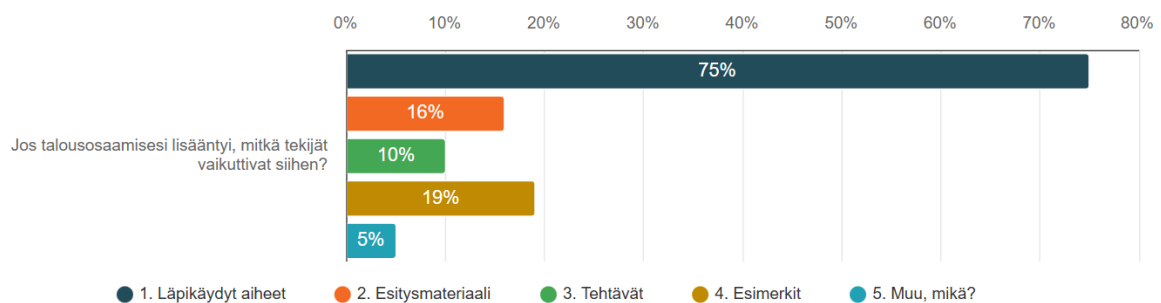
Kuvio 6. Taloustaitotunnin arvioon vaikuttavat tekijät

Seitsemäntenä kysymyksenä kartoitettiin nuorten arviota talousosaamisestaan taloustaitotunnin jälkeen. Kyselyyn vastanneista 74 prosenttia arvioi talousosaamisensa olevan taloustaitotunnin jälkeen vähintään jokseenkin hyvä, 20 prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon neutraali ja enää 6 prosenttia arvioi talousosaamisensa olevan jokseenkin huono tai alempi (kuvi 7). Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, kasvoiko nuorten talousosaamisen taloustaitotunnin seurauksena verrattuna ensimmäiseen kysymykseen talousosaamisen tasosta ennen taloustaitotuntia.

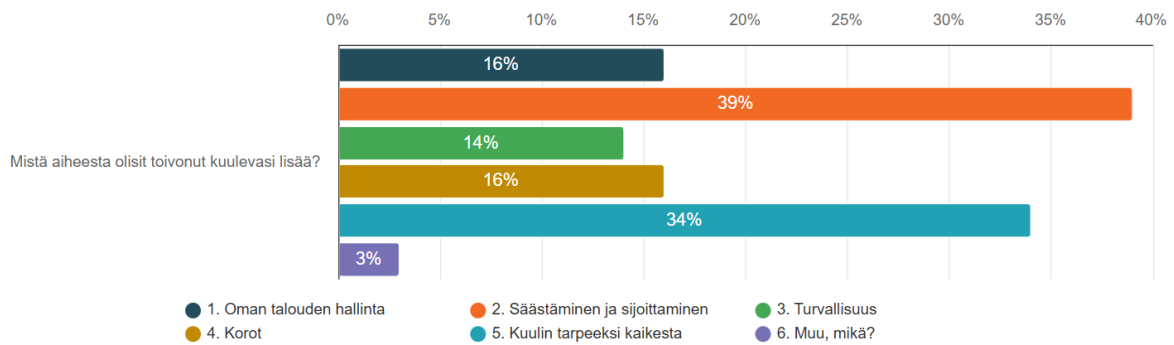
Kuvio 7. Arvio talousosaamisesta taloustaitotunnin jälkeen

Kahdeksantena kysymyksenä selvitettiin, jos talousosaaminen oli lisääntynyt, mitkä tekijät vaikuttivat talousosaamisen lisääntymiseen. Kysymys ei ollut pakollinen, 68 vastaajaa vastasi kysymykseen ja vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Vastausvaihtoehdoista läpikäytyt aiheet saivat 75 prosenttia kannatusta, esimerkit 19 prosenttia, esitysmateriaali 16 prosenttia ja tehtävät 10 prosenttia (kuvio 8). 5 prosenttia vastasi muu, mikä-vaihtoehdon, mutta vastauksena oli ei mikään tai ei lisääntynyt. Kysymyksen tarkoituksena oli olla lisäkysymys edelliseen kysymykseen ja selvittää, minkä asioiden nuoret kokevat vaikuttaneen talousosaamisen lisääntymiseen.

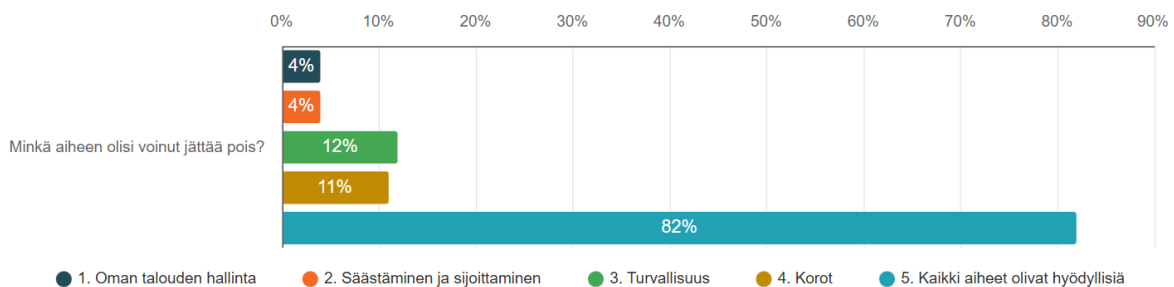
Kuvio 8. Talousosaamisen lisääntymiseen vaikuttavat tekijät

Yhdeksännessä kysymyksessä sai myös valita useamman vaihtoehdon. Kysymyksessä selvitettiin, olisiko jotkut asiat sellaisia, joista nuoret olisivat halunneet kuulla lisää. Vastausvaihtoehdoista säästäminen ja sijoittaminen sai 39 prosenttia kannatusta, kuulin tarpeeksi kaikesta 34 prosenttia, oman talouden hallinta ja korot kumpikin 16 prosenttia ja turvallisuus 14 prosenttia (kuvio 9). Lisäksi muu, mikä-vaihtoehtoon vastasi 3 prosenttia. Muu, mikä -vaihtoehtoon vastauksia olivat kellon soiton ja ei mikään. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää olisiko jatkossa hyvä kertoa joistain asioista enemmän.

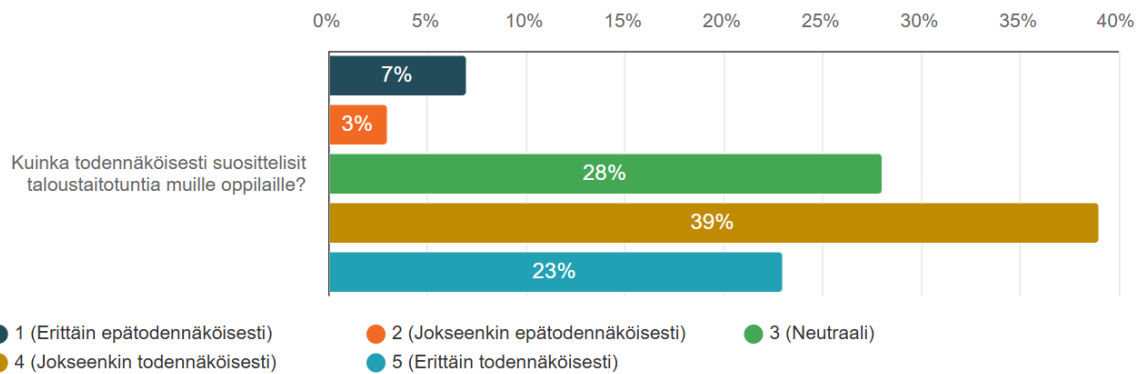
Kuvio 9. Aiheet, joista halutaan kuulla lisää

Myös kymmenennessä kysymyksessä sai valita useamman vaihtoehdon. Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa, ovatko jotkut asiat sellaisia, jotka voisi jättää taloustaitotunneilta pois tai joita nuoret eivät koe kiinnostaviksi. Vastausvaihtoehdoista 82 prosenttia kannatusta sai, että kaikki aiheet olivat hyödyllisiä, turvallisuus 12 prosenttia, korot 11 prosenttia ja oman talouden hallinta sekä säästäminen ja sijoittaminen kumpikin 4 prosenttia (kuvio 10).

Kuvio 10. Aiheet, jotka olisi voinut jättää pois

Toiseksi viimeisenä selvitettiin, suosittelisivatko nuoret taloustaitotuntia muille oppilaille. 62 prosenttia vastanneista suosittelisi taloustaitotuntia muille oppilaille vähintään jokseenkin todennäköisesti, 10 prosenttia suosittelisi jokseenkin epätodennäköisesti tai erittäin epätodennäköisesti ja 28 prosenttia valitsi vaihtoehdon neutraali (kuvio 11). Kysymyksen tarkoituksena oli saada yhdenlainen arvio siitä, minkälaiseksi nuoret kokevat taloustaitotunnin, eli suosittelisivatko he muille oppilaille samanlaista tuntia.

Kuvio 11. Todennäköisyys suositella taloustaitotuntia muille oppilaille

Viimeinen kysymys oli vapaa palaute, johon vastasi 24 henkilöä. Vastanneista 16 kirjoitti positiivista palautetta, esimerkiksi kiitti tunnista tai vastasi peukalo ylöspäin -emojin, yksi henkilö kirjoitti taloustaitotunnin olevan tylsä ja loput 7 vastausta oli tyhjään verrattavia vastauksia, muun muassa ”-”. Vapaan palautteen tarkoituksena oli antaa nuorille mahdollisuus tuoda esiin asioita, joita kyselylomakkeessa ei kysytty, mutta joita he haluaisivat kuitenkin kertoa. Kysymys ei ollut pakollinen.

Haastattelun tulokset

Haastatteluita pidettiin kolmelle taloustaitovalmentajalle. Haastattelun tulokset voidaan jaotella kolmeen teemaan: nuorten osaaminen ja motivaatio, taloustaito- ja valmennuksen hyödyt ja taloustaito- ja valmennuksen kehityskohteet.

Kaikki haastateltavista kokivat, että nuorten talousosaaminen on hyvällä tasolla taloustaitotunneilla koetun perusteella, esimerkiksi suurin piirtein kaikilla nuorista on oma tili ja kortti sekä mahdollisesti myös verkkopankki, ja he osaavat käyttää niitä. Samalla nousi esiin, että nuorten talousosaaminen on hyvää sillä tasolla kuin heidän tulee sitä itse hoitaa 9. luokkalaisten. Yksi haastateltavista kertoi, että nuoret tietävät säästämisestä ja sijoittamisesta jonkun verran ja se nousee tunneilla esiin. Nuorten osaamisen puutteista nostettiin esiin turvallisuusteema sekä se, että nuoret eivät välttämättä ajattele kovin paljon sitä, mihin he rahaa käyttävät. Haastateltavat kertoivat, että nykyistä maailman tilannetta ei ole oikeastaan käyty tunneilla läpi eikä se ole myöskään noussut esiin nuorilta itseltään. Haastateltavat kokivat, että nuoret ovat motivoituneita kehittämään taloustaitojaan, mutta toisaalta nousi esiin, että osa nuorista ei oikein jaksa keskittyä opettelemiseen tai opetukseen. Haastatelussa nousi kuitenkin esiin, että nuorten keskittyminen saattaa olla hyvin tapauskohtaista ja osa nuorista saattaa taas olla myös erityisen kiinnostuneita. Nuoria kiinnostaa talous ja erityisesti sijoittaminen, mutta nuoret eivät välttämättä jaksa keskittyä kuuntelemaan ja heitä

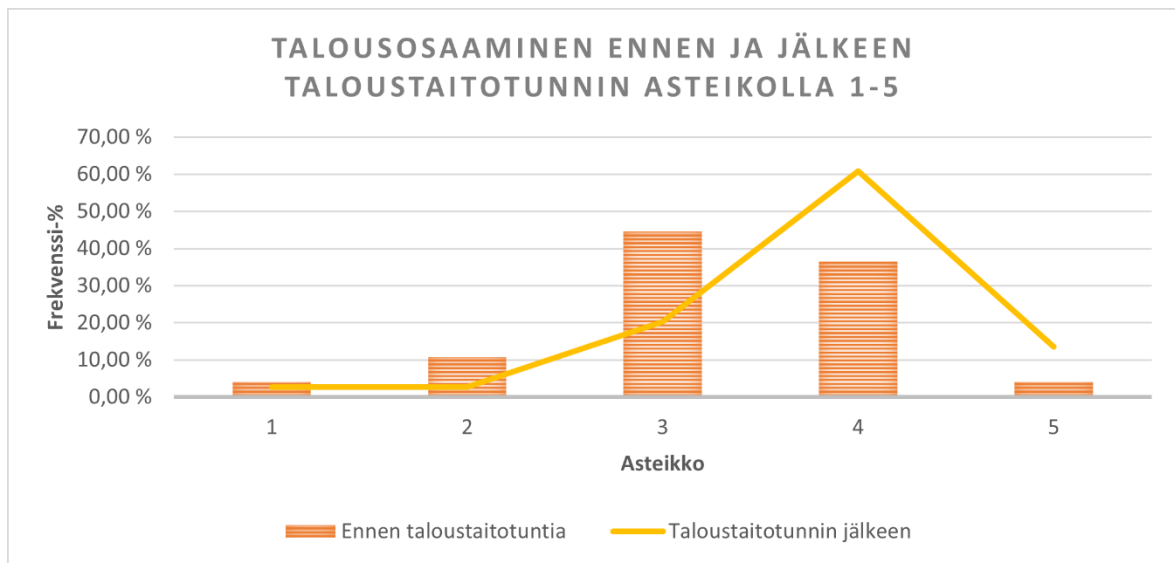
saattaa kiinnostaa enemmän esimerkiksi puhelimella olo tai kavereiden kanssa juttelu. Kaikki taloustaitovalmentajat olivat sitä mieltä, että nuorilla ei oikeastaan ole odotuksia taloustaitotuntia kohtaan. Haastatteluissa nousi esiin, että kaikki nuoret eivät välttämättä ole edes kuulleet etukäteen, että heille tullaan pitämään taloustaitovalmennusta. Samoin kaikki valmentajat olivat sitä mieltä, että valmennus vastaa nuorten tarpeita, sillä valmennuksessa tulee hyvää perustietoa nuorille, mutta toisaalta jotkut asiat saattavat tuntua nuorista vielä vähän kaukaisilta ja sen takia nuorista saattaisi tuntua, etteivät tietyt aiheet vastaisi tarpeita. Toisaalta nousi esiin myös, että joskus valmennukset osuvat hyvin yhteen muun opetuksen kanssa, sillä esimerkiksi yhteiskuntaopintunnilla on juuri saatettu puhua samoista aiheista. Yksi haastateltavista nosti esiin, että opettajat saattavat usein esittää toiveita käsiteltävistä aiheista, esimerkiksi sijoittamisesta.

Haastateltavat kertoivat, että nuorilta ei oikeastaan juurikaan tule palautetta. Yksi haastateltavista kuitenkin nosti, että joiltain ryhmiltä on tullut hyvää palautetta, silloin kun palautetta on erikseen pyydetty. Opettajat taas antavat paljon hyvää palautetta tunteista ja nousi esiin, että opettajat ovat kokeneet hyväksi sen, että ulkopuolinen tulee kertomaan talousasioista eikä aina vain sama opettaja. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että taloustaitovalmennuksessa hyvää on se, että nuoret saavat mahdollisuuden oppia taloustaitoja ja käytetty opetusmateriaali on hyvä. Lisäksi yksi valmentajista nosti, että on hienoa, kun oma työnantaja tekee työtä nuorten osaamisen eteen ja taloustaitovalmennuksissa pääsee tekemään erilaisia ja itsenäistä työtä.

Viimeisen kysymyksen aiheena oli taloustaitovalmennuksen kehityskohteet. Osassa haastatteluista nousi esiin, että haastateltavat pohtivat ikäryhmää, jolle valmennuksia järjestetään. Viimeisen kysymyksen kohdalla nousikin erityisesti esiin, että 9. luokkalaiset eivät oikein jaksa keskittyä tuntiin ja saattavat tehdä muita asioita kesken tunnin. Tästä nousi keskusteluun, että kouluissa paikan päällä pidettävät tunnit ovat olleet osittain levottomampia kuin pankin tiloissa järjestettävät tunnit. Yksi haastateltavista kertoi, että hän kokee nuorten käyttäytymisen tuntien aikana muuttuneen levottomammaksi verrattuna aikaisempaan. Lisäksi toinen haastateltava nosti, että joidenkin ryhmien välillä on ollut eroja, kun esimerkiksi taloustaitovalmennusta on pidetty eri ikäryhmille tai eri opetuslinjoilla opiskeleville. Myös yhtenä mahdollisena vaikuttavana tekijänä nostettiin se, että nuoret eivät välttämättä tiedä, että heille ollaan tulossa pitämään valmennusta. Kolmas haastateltavista taas koki, että tunneilla ei ole juurikaan ollut eroa pidettiin ne kouluilla tai pankissa paikan päällä ja myös ikäryhmä on hänen mielestään hyvä, mutta myös tässä keskustelussa nousi esiin se, että nuoret eivät välttämättä jaksa oikein keskittyä. Lisäksi kehityskohteena nostettiin olemassa olevan valmennuksen videoversion kehittäminen.

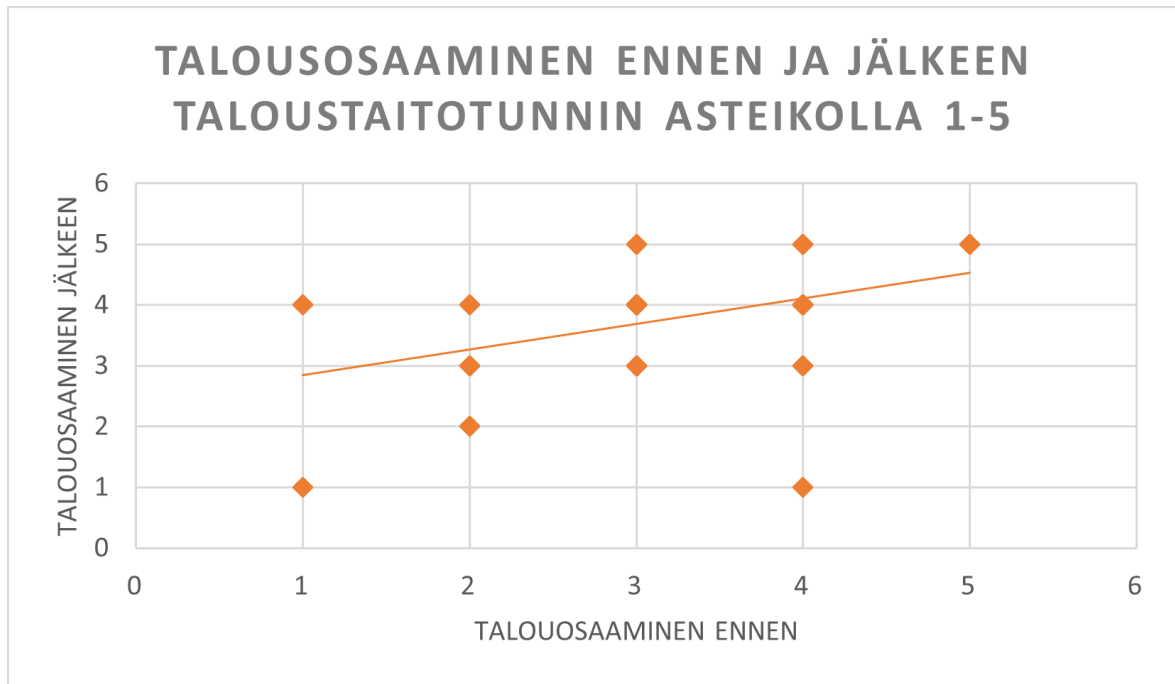
Tulosten tulkinta

Nuorten kokemukset OP Hämeen taloustaito-ohjelmasta ovat pääasiassa positiivisia. Kyselytutkimuksen perusteella nuorten talousosaaminen kasvoi taloustaitotunnin aikana (kuvio 12). Suurin osa nuorista koki taloustaitotunnin hyödylliseksi ja melkein kaksi kolmasosaa nuorista koki taloustaitotunnin vastaavan odotuksiaan. Nuorten voidaan siis päätellä olevan tyytyväisiä taloustaito-ohjelmaan kokonaisuutena ja taloustaitotunnin voidaan katsoa kasvattavan nuorten talousosaamista.

Kuvio 12. Talousosaaminen ennen ja jälkeen taloustaitotunnin asteikolla 1–5

Talousosaamisen kasvua voidaan tulkita myös regressioanalyysin avulla. Nuorten arvio talousosaamisestaan ennen ja jälkeen taloustaitotunnin asteikolla 1–5 korrelaatiota tarkastellessa voidaan huomata, että korrelaatio on positiivinen (kuvio 13). R^2 on 0,45, joka kertoo, että arvio talousosaamisesta taloustaitotunnin jälkeen on osittain selitettävissä arviolla ennen taloustaitotuntia. Tämä kuvaa sitä, että talousosaamisen kasvu on selitettävissä taloustaito-ohjelmasta tuottamasta hyödystä. Talousosaamisen kasvu on hyvä mittari siihen, että nuoret hyötyvät taloustaito-ohjelmasta.

Kuvio 13. Talousosaaminen ennen ja jälkeen taloustaitotunnin asteikolla 1–5 sirontakuvi

Nuorten arvioon taloustaitotunnista vaikutti eniten läpikäytyt aiheet. Myös esitysmateriaali, taloustaitovalmentajat ja tunnilla tehdyt tehtävät vaikuttivat osittain nuorten arvioon. Talousosaamisen lisääntymiseen tunnin aikana vaikutti eniten läpikäytyt aiheet, mutta myös esimerkit, esitysmateriaali ja tehdyt tehtävät. Luennot ovat yleisin opetusmenetelmä yleisestikin, mutta muualla hyviä tuloksia on saatu myös erilaisilla menetelmillä (Kalmi ym. 2019, 612). Taloustaitotunneilla hyödynnetään nuoria osallistavaa luennointia sekä mahdollisesti pelityyppisiä tehtäviä. Suurin osa nuorista koki, että he olisivat joko halunneet kuulla säästämisestä ja sijoittamisesta lisää tai että he kuuluivat tarpeeksi kaikesta. Yleisellä tasolla nuoria kiinnostaa nykyään sijoittaminen ja säästäminen, ja nuoret ovatkin digitalisaation myötä siitä yhä tietoisempia (OP Media 2025). Myös oman talouden hallinta, turvallisuus ja korot olivat aiheita, joista nuoret halusivat kuulla lisää. Suurin osa oli sitä mieltä, että kaikki aiheet olivat hyödyllisiä, mutta pieni osa nuorista olisi halunnut jättää aiheista oman talouden hallinnan, säästämisestä ja sijoittamisesta, turvallisuuden tai korot pois. Suurin osa nuorista suosittelee taloustaitovalmennusta muille oppilaille, joka myös vahvistaa tulkintaa siitä, että nuoret kokevat valmennuksen hyväksi ja hyödylliseksi.

Rakentavaa palautetta nuorilta tuli hyvin vähän. Lähinnä vapaaseen palautteeseen tuli vastauksia, että nuorilla ei ollut etukäteen odotuksia taloustaitotunnista. Lisäksi yksi nuorista antoi vapaaseen palautteeseen vastaukseksi tylsä. Taloustaitovalmentajien haastattelun perusteella olisi voinut jopa odottaakin enemmän palautetta siitä, että tunti on tylsä, sillä

kaikki haastateltavista kokivat, että nuoret eivät oikein keskity tunneilla. Tämän perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että nuoret pääsääntöisesti kokevat valmennuksen hyödylliseksi ja kiinnostavaksi, mutta tunneilla he eivät esimerkiksi vain pysty tai jaksaa keskittyä.

Taloustaitovalmentajien haastatteluiden perusteella tunnit ovat hyödyllisiä ja vastaavat nuorten tarpeita, mutta samaan aikaan kehityskohteitakin nostettiin esiin. Taloustaitovalmentajat kokivat, että nuoret eivät saa tunneista niin paljon irti, mitä he voisivat saada, sillä nuoret eivät keskity tunneilla hyvin. Osa haastateltavista toi esiin, että valmennusta voisi järjestää joko eri muodossa tai eri ikäryhmälle. Valtioneuvoston tutkimuksen mukaan 15–17-vuotiaat nuoret ovat taloudenhallintaansa tyytyväisempiä kuin 18–29-vuotiaat (Wilska ym. 2024, 32). Tämän perusteella myös 9. luokkalaisia vanhemmalla ikäryhmällä voisi olla tarve taloustaitojen opetukselle. Nuoria kiinnostaa taloustaidot ja sen puolesta he olisivat motivoituneita, mutta tuntien aikana keskittyminen kohdistuu puhelimiin tai vieressä istuviin kavereihin. Lisäksi haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että ainakin osittain nuoret keskittyvät paremmin pankissa paikan päällä järjestettävillä taloustaitotunneilla kuin koululla järjestettävillä tunneilla. Taloustaitovalmennuksesta on olemassa myös videoversio, jonka kehittämistä haastateltavat nostivat. Videoversio voi toimia myös hyvänä opetusvälineenä, sillä tärkeää talousopetuksessa on sisältö. Peruskouluikäisille taloustaito-opetuksen sisällössä on tärkeä ottaa huomioon taloustieteen keskeiset käsitteet ja näkökulmat, joiden esittämisessä on hyvä huomioida muun muassa käytännön esimerkit (Kalmi ym. 2019, 616).

6 Yhteenveto

6.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, minkälaisia kokemuksia nuorilla ja taloustaito- valmentajilla on OP Hämeen järjestämästä taloustaito- valmennuksesta. Tutkimuksessa hyö- dynnettiin kirjallisuutta liittyen talousosaamiseen sekä aiempia tutkimuksia aiheesta. Teo- riaosuudessa muodostettiin monipuolinen näkökulma nuorten talousosaamisesta määritte- lemällä ensin talousosaaminen yleisesti, josta jatkettiin tarkentaen nuorten talousosaami- seen huomioiden talousosaamisen sekä Suomessa että ulkomailla. Lisäksi perehdyttiin tar- kemmin taloustaito- valmennukseen ja sen jälkeen syvennyttiin nuorten talousopetukseen eri ympäristöissä.

Tutkimus toteutettiin monimenetelmä- tutkimuksena käyttäen sekä kvantitatiivista että kvali- tatiivista tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivisena tutkimusmenetelmänä järjestettiin kysely nuorille, jotka olivat juuri olleet toimeksiantajan järjestämällä taloustaitotunnilla. Kvalitatiivi- sena tutkimusmenetelmänä käytettiin OP Hämeen taloustaito- valmentajien haastattelua. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä toi esille nuorten näkökulman. Kyselylomake oli hyvä valinta, sillä sen avulla saatiin kerättyä monelta nuorelta kokemuksia, joita pystyttiin vertai- lemaan keskenään ja joita voidaan hyödyntää myös jatkossa mahdollisessa kehittämisessä ja jatkotutkimuksissa sellaisenaan. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, haastattelu, oli myös hyödyllinen menetelmä, sillä haastateltavilta saatiin yksityiskohtaista ja yksilöllistä tutkimuk- sen kannalta hyödyllistä tietoa. Myös haastatteluiden tulosten avulla voidaan kehittää ta- loustaito- valmennusta.

Tutkimuksen päätavoitteena oli tutkia nuorten kokemuksia OP Hämeen taloustaito- valmen- nuksesta ja selvittää tekijät, jotka vaikuttavat kokemuksiin. Lisäksi tavoitteena oli tunnistaa mitä hyötyä ja kehitettävää taloustaito- valmennuksessa on sekä saada käsitys siitä, minkä- laiseksi taloustaito- valmentajat kokevat nuorten taloustaito- valmennuksen.

Tutkimuksen tulokset toivat esille erityisesti nuorten näkökulmasta positiivisia kokemuksia ja hyötyjä toimeksiantajan järjestämästä taloustaito- valmennuksesta, mutta myös kehitys- kohteita. Tutkimuksen perusteella nuorten taloustaidot ovat hyvällä tasolla, mutta nuoret silti kokevat, että taloustaitotunnit kohentavat heidän talousosaamistaan entisestään. Kyse- lytutkimuksen tuloksista on nähtävissä selkeä kasvu nuorten omassa arvioissa talousosa- amisestaan taloustaitotunnin jälkeen verrattuna ennen taloustaitotuntia.

Nuoret pääsääntöisesti pitävät tunneista ja kokevat ne hyödyllisiksi. Lisäksi heillä on myös näkemys siitä, mitkä asiat he kokevat hyödyllisiksi. Esimerkiksi säästäminen ja sijoittaminen nousi nuoria kiinnostavaksi aiheeksi ja josta he haluaisivat kuulla lisää. Myös

taloustaitovalmentajien haastatteluissa nousi esiin säästäminen ja sijoittaminen aiheena, josta he ovat saaneet palautetta ja toiveita. Suuri osa nuorista myös suosittelisi taloustaitovalmennusta muille oppilaille, joka kertoo positiivisesta kokemuksesta ja koetusta hyödystä. Tutkimuksen perusteella toimeksiantaja voisi hyödyntää yleisesti nuorille suuntautuvassa viestinnässä ja mainonnassa nuorten positiivisia kokemuksia taloustaitovalmennuksesta sekä nuorten kiinnostusta kohdistuen säästämiseen ja sijoittamiseen.

Tutkimuksessa nousseet kehityskohteet pohjautuvat taloustaitovalmentajien kokemuksista. Haastateltavat kokivat, että nuorten keskittyminen harhailee tunneilla ja näin ollen nuoret eivät saa valmennuksesta kaikkea hyötyä, minkä he voisivat saada. Tuloksissa nousi esiin ikäryhmän ja tilan vaikutus verrattuna aikaisemmin pidettyihin valmennuksiin.

Kokonaisuudessaan valmennus nähdään hyödyllisenä ja nuorten osaamista kehittävänä sekä nuorten että taloustaitovalmentajien näkökulmasta. Erityisesti nuoret ja nuorten opettajat kokevat valmennuksen hyväksi. Nuorilta ei noussut esiin kehityskohteita valmennukseen liittyen juurikaan, mutta heitä kiinnostaisi erityisesti säästäminen ja sijoittaminen. Taloustaitovalmentajien mielestä kehitettävää voisi olla opetustavassa ja mahdollisesti myös ikäryhmässä, jolle valmennusta järjestetään.

6.2 Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen perusteella OP Hämeen järjestämä taloustaitovalmennus on nuorille hyödyllistä ja nuoret pääsääntöisesti pitävät siitä. Taloustaitovalmentajat kuitenkin nostivat, että nuoret eivät välttämättä saa valmennuksesta irti kaikkea hyötyä ja nuorten on vaikea keskittyä valmennukseen.

Yhtenä kehitysmahdollisuutena liittyen taloustaitovalmentajien esille tuomaan ongelmaan voisi olla, että nuorten keskittyminen pyritään saavuttamaan erilaisin opetusmenetelmin. Nuoret itse antoivat hyvää palautetta esitysmateriaalista ja kokivat sen vaikuttavan eniten osaamisen lisääntymiseen ja antamaansa palautteeseen, mutta samaan aikaan taloustaitovalmentajat kokivat, että nuoret eivät tarpeeksi keskity valmennukseen. Toimeksiantaja voisi tutkia mahdollisuutta tehdä tunneista vielä enemmän osallistavia ja esimerkiksi pohtia tunnilla teetettyjen tehtävien tekemistä ilman puhelinta, sillä puhelin nousi haastatteluissa yhdeksi vaikuttavaksi tekijäksi nuorten keskittymiseen.

Toisena nuorten taloustaitovalmennuksessa voisi pohtia sitä, olisiko valmennus parempi järjestää pankin tiloissa, sillä osalla taloustaitovalmentajista oli positiivisempia kokemuksia pankissa kuin kouluissa järjestetyistä valmennuksista. Valmennusta kehitteäkseen toimeksiantaja voisi tutkia mahdollisuuksia taloustaitovalmennuksen järjestämiseksi pääsääntöisesti pankin tiloissa ainakin niillä alueilla, joissa ero on huomattu. Tässä kohtaa tulee

kuitenkin ottaa huomioon myös saavutettavuus, sillä nuorten voi olla vaikeampi päästä koululta pankin tiloihin, jolloin taloustaito-ohjelmat eivät välttämättä tavoittaisi kaikkia.

Kolmas kehitysmahdollisuus liittyy ikäluokkaan, jolle taloustaito-ohjelmasta järjestetään. Edellä mainittujen kehityskohteiden lisäksi tai sijasta, ikäryhmän nosto esimerkiksi toisella asteella opiskeleviin voisi vaikuttaa haastateltavien esille tuomiin nuorten keskittymishaasteisiin. Toisaalta taloustaito-ohjelma on kuitenkin tutkimuksen perusteella hyödyllistä myös 9. luokkalaisille, joten taloustaito-ohjelmasta voisi harkita jaettavan eri ikäryhmille eri muodossa. Taloustaito-ohjelmasta pystytään erityisesti nykyaikana toteuttamaan eri menetelmin ja esimerkiksi videototeutus on yksi mahdollisuus, jota haastateltavat kertoivat jo hyödynnettävän jossakin muodossa. Myös video-ohjelman kehittäminen nousi esille kehityskohteena haastatteluissa.

Jatkotutkimusaiheena voisi syventyä vielä tarkemmin täysin ulkopuolisiin tai toisaalta sisäisiin kokemuksiin taloustaito-ohjelmasta. Tässä työssä tutkittiin taloustaito-ohjelman kokemuksia nuorten näkökulmasta, ottaen huomioon myös taloustaito-ohjelmajien näkökulman. Aihetta voisi kuitenkin tutkia myös tässä tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella esimerkiksi nuorten ja nuorten opettajien haastatteluiden pohjalta. Toisaalta aihetta voisi tutkia myös siitä näkökulmasta, miten nuorten taloustaito-ohjelma näyttäytyy muille, esimerkiksi pankin toimihenkilöille tai kokonaan ulkopuolisille toimijoille tai henkilöille.

6.3 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen toteutus monimenetelmä tutkimuksena toi mahdollisuuden tuoda esiin kokonaisvaltaisen näkemyksen OP Hämeen taloustaito-ohjelmasta. Kyselylomake valittiin, jotta suurelta ryhmältä nuorilta saatiin joustavasti ja sujuvasti kerättyä palautetta. Lisäksi kyselylomake sisälsi sekamuotoisia ja avoimia kysymyksiä, jotka loivat mahdollisuuden saada syvällisempiä ja laaja-alaisempia näkemyksiä nuorilta. Teemahaastattelu valittiin toiseksi tutkimusmenetelmäksi, sillä se mahdollisti aiheen syvällisemmän käsittelyn ja haastateltaville mahdollisuuden avoimelle puheelle. Lisäksi haastateltavat ovat aiheen asiantuntijoita, sillä he ovat toimineet taloustaito-ohjelmajina jo pidemmän aikaa.

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi perustuu reliabiliteetin ja validiteetin tarkasteluun. Reliabiliteetti viittaa johdonmukaiseen analyysiin ja tulosten toistettavuuteen. Validiteetti taas tarkoittaa, kuinka päteviä käytetyt analyysimittarit ovat, tosin sanoen, mittaavatko ne sitä, mitä niiden kuuluu mitata. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja.)

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttavat valitut tutkimusmenetelmät ja asiasisältöinen lähdeaineisto. Monimenetelmä tutkimus tuo esiin sekä nuorten että taloustaito-ohjelmajien näkökulman ja näin ollen tutkimuksessa saatiin hyödynnettyä useampaa näkökulmaa.

Kyselylomake laadittiin huolellisesti ja suunnitteluvaiheessa huomioitiin, että kyselyn vastaukset tulevat tukemaan tutkimuskysymyksiä. Kyselylomake kohdennettiin vastaavalle kohderyhmälle, eli 9. luokkalaisille nuorille. Lisäksi kysely toteutettiin anonyymina.

Haastatteluissa panostettiin kysymysten laatuun ja haastattelutilanteeseen, jotta pieneltä haastatteluryhmältä saatiin laadukas pohja analyysille. Haastattelu on menetelmänä suhteellisen luotettava, sillä haastattelussa haastateltava on esillä omana itsenään ja haastattelutilanne on vuorovaikutteinen.

Tutkimuksen lähdeaineisto on kattava, monipuolinen ja asiasisältöinen. Lähdeaineistossa on luotettavia lähteitä, kuten Euroopan komission ja OECD:n, Suomen Pankin ja Finanssivalvonnan lähteitä. Lähteenä toimii myös kirjallisuus aiheesta. Lisäksi lähteet ovat merkitty huolellisesti, joten tutkimus on näin ollen läpinäkyvä ja lähteet voidaan tarkastaa. Opinnäytetyö on toteutettu eettisen tutkimuksen periaattein ja työssä on pyritty kriittiseen tarkasteluun sekä tulosten ja johtopäätösten tarkkaan perusteluun.

Lähteet

- Airaksinen, O. 2022. Rahaviikko tuo talousoppeja kouluihin tällä viikolla. Taloustaito. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.taloustaito.fi/nuoret-ja-raha/rahaviikko-tuo-taloustaito-oppeja-kouluihin-talla-viikolla/#a5b403d3>
- Alanko, S. 2019. Taloustiedon oppisisällön standardointi peruskoulun yläkoulussa. Pro gradu -tutkielma. Vaasan Yliopisto. Viitattu 28.3.2025. Saatavissa https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/9253/osuva_8539.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bebek, M. 2025a. Taloustaidot haltuun hausalla tavalla. OP Media. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.op-media.fi/op-hame/taloustaitovalmentajat/>
- Bebek, M. 2025b. Vastuullisuusasiantuntija. OP Häme. Haastattelu 23.4.2025.
- Bhat, A. & Eckrich, S. 2024. Are 'finfluencers' the future of financial advice? World economic forum. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa <https://www.weforum.org/stories/2024/07/finfluencer-financial-advice-social-media/>
- Elinkeinoelämän keskusliitto. Kuluttajapolitiikka. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa <https://ek.fi/tavoitteemme/yrityslainsaadanto/kuluttajapolitiikka/>
- European Commission & OECD. 2023. Financial competence framework for children and youth in the European Union. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-09/230927-financial-competence-framework-children-youth_en.pdf
- Finanssivalvonta. Sijoituspalveluyritykset. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/paaomamarkkinat/sijoituspalvelun-tarjoajat/>
- Finanssivalvonta. 2022. Selvitys pankkipalveluiden saatavuudesta ja hinnoittelusta vuonna 2021. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/kuluttajansuoja/peruspankipalveluselvitykset/peruspankipalveluselvitys_2021.pdf
- Forskning. 2024. Unga vuxna har dålig koll på ekonomi. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.forskning.se/2024/03/28/unga-vuxna-har-dalig-koll-pa-ekonomi/>
- Hallipelto, A. 2021. Talousosaaminen 2020-luvulla. Helsinki: Tietosanoma.
- Kalmi, P., Maliranta, M. & Alanko, S. 2019. Kohti tiiviimpää vuorovaikutusta koulujen taloustiedon opetuksen ja taloustieteen välillä. Kansantaloudellinen yhdistys. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_66710

Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 2.4.2025. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/index.html>

Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. 2021. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 2.4.2025. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>

Lukkarinen, H. & Tuomaala, E. 2023. Digitaalinen talous on rakentamisen kokoinen toimiala Suomessa. Tilastokeskus. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/digitaalinen-talous-on-rakentamisen-kokoinen-toimiala-suomessa>

Länsisalmi, H. 2024. Nuorten taloustaidot – avain toiveikkaampaan tulevaisuuteen. OP Media. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa <https://www.op-media.fi/puheenvuorot/nuorten-taloustaidot--avain-toiveikkaampaan-tulevaisuuteen/>

Mieli ry. Taloushuolet kuormittavat mielenterveyttä. Viitattu 28.3.2025. Saatavissa <https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/talousvaikeudet-ja-mielenterveys/taloushuolet-kuormittavat-mielenterveytta/>

Milne, R. 2025. Finland fuels children's future with financial literacy and food. Financial times. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa <https://www.ft.com/content/26c56174-76ab-493b-9770-6d1ed4996505>

Nordea. Asuntolainan ABC – termit tutuiksi. Viitattu 29.4.2025. Saatavissa <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/lainat/asuntolainat/termit-haltuun.html>

Nuorten akatemia. 2023. Talouskasvatuksen opas. Viitattu 5.4.2025. Saatavissa <https://nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2023/10/Taloukasvatusopas-2023-sivut.pdf>

Nuorten NYT. 2024. Kyselytutkimus: Nuoret huolissaan rahojen riittävydestä – maaseudun ja kaupunkien välille revennyt raitio. Viitattu 28.3.2025. Saatavissa <https://nuortennyt.fi/kyselytutkimus-nuoret-huolissaan-rahojen-riittavyydesta-maaseudun-ja-kaupunkien-valille-revennyt-railo/>

OP. Rakennetaan yhdessä kestävää huomista. Viitattu 23.4.2025. Saatavissa <https://www.op.fi/web/op-hame/vastuullisuus>

OP Häme. Pankin esittely. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.op.fi/web/op-hame/pankin-esittely>

OP Media. 2025. Kolme suurta rahamuutosta – nämä rahaan liittyvät asiat ovat nykynuorilla aivan toisin kuin heidän vanhemmillaan. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.op-media.fi/op-hame/kolme-suurta-rahamuutosta/>

OP Ryhmä. Lasten ja nuorten taloustaitojen vahvistaminen. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.op.fi/op-ryhma/vastuullisuus/sponsorointi/nuorten-taloustaidot>

Raijas, A. 2020. Digitaalisuus talousosaamisessa. Blogi 5.6.2020. Euro & Talous. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2020/digitaalisuus-taluososaa-misessa/>

Rautopuro, J. & Nissinen, K. 2020. Suomalaisten talousosaaminen – kunnossa vai retuperällä? Työn ja talouden tutkimus LABORE. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://labore.fi/t&y/suomalaisten-taluososaaminen-kunnossa-vai-retuperalla/>

Suomen Pankki. 2024. Suomen talouskasvu käynnistyy hitaasti. Tiedote 17.12.2024. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa <https://www.suomenpankki.fi/fi/ajankohtaista/lehdistotiedotteet-ja-uutiset/tiedotteet/2024/suomen-talouskasvu-kaynnistyy-hitaasti/>

Takuusäätiö. Taloudellisesti hyvinvoiva työntekijä on myös työnantajan etu. Viitattu 28.3.2025. Saatavissa <https://www.takuusaatio.fi/palkka-haltuun/taloudellinen-hyvinvointi/>

Tenhunen-Ruotsalainen, L. 2019. Opettajien talousosaaminen 2019. Youtube-video 31.1.2019. Nuorten yrittäjyys ja talous NYT. Viitattu 25.3.2025. Saatavissa <https://www.youtube.com/watch?v=MhUUHR93y9k&t=150s>

The London Foundation for Banking & Finance. 2024. Young Persons' Money Index 2023/24. Viitattu 29.3.2025. Saatavissa <https://www.lfbf.org.uk/wp-content/uploads/2024/07/YPMI-report-2023-24.pdf>

Wilska, T-A., Nyrhinen, J. & Ranta, M. 2024. Selvitys nuorten talousosaamisesta. Oikeusministeriö. Viitattu 4.4.2025. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166005/OM_2024_29_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Wilska, T-A. 2024. Tutkimus: Nuorten talousosaaminen hyvällä tolalla – koettu taloudellinen tilanne ohjaa kulutusasenteita. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 4.4.2025. Saatavissa <https://www.jyu.fi/fi/uutinen/tutkimus-nuorten-taluososaaminen-hyvalla-tolalla-koettu-taloudellinen-tilanne-ohjaa-kulutusasenteita>

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: Santalahti. Lab Primo.

Vilka, H. & Mankki, V. 2024. Johdatus monimenetelmätutkimukseen. E-kirja. Jyväskylä: Santalahti. Lab Primo.

Liite 1 Kyselylomake

Taloustaitovalmennuksen kokemukset

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei!

Opiskelen LAB-ammattikorkeakoulussa liiketalouden tradenomiksi ja teen opinnäytetyötä OP Hämeelle nuorten taloustaitovalmennuksen kokemuksista. Tutkimuksen avulla kartoitetaan nuorten kokemuksia OP Hämeen järjestämästä taloustaitovalmennuksesta.

Osa opinnäytetyöni toteutusta on kyselytutkimus. Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Saadut vastaukset käsitellään nimettöminä ja henkilötietoja ei kerätä. Valmis opinnäytetyö julkaistaan osoitteessa theseus.fi.

Valitse jokaisen kysymyksen kohdalla omaa näkemystäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto. Osassa kysymyksistä on tekstikenttä, johon voit kirjoittaa vapaamuotoisen vastauksen sille varattuun tilaan. Osassa kysymyksistä voit valita useamman vaihtoehdon. Apua vastaamiseen saat taloustaitovalmentajilta Suvilta ja Janinalta.

Kiitos vastaamisesta!

Yt. Essi Vepsäläinen

1. Arvio talousosaamisestasi ennen taloustaitotuntia *

- 1 (Erittäin huono)
- 2 (Jokseenkin huono)
- 3 (Neutraali)
- 4 (Jokseenkin hyvä)
- 5 (Erittäin hyvä)

2. Olivatko läpikäydyt asiat sinulle ennestään tuttuja? *

- Kyllä
- Osittain
- Ei

3. Vastasiko taloustaitotunti odotuksiasi? *

- 1 (Erittäin huonosti)
- 2 (Jokseenkin huonosti)
- 3 (Neutraali)
- 4 (Jokseenkin hyvin)
- 5 (Erittäin hyvin)

4. Minkälaisia odotuksia sinulla oli? *

5. Kuinka hyödylliseksi koet taloustaitotunnilla läpikäydyt asiat?*

- 1 (Erittäin tarpeettomia)
- 2 (Jokseenkin tarpeettomia)
- 3 (Neutraali)
- 4 (Jokseenkin hyödyllisiä)
- 5 (Erittäin hyödyllisiä)

6. Mitkä seuraavista vaikuttavat arvioosi taloustaitotunnista? *

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon

1. Läpikäydyt aiheet
2. Esitysmateriaali
3. Tehtävät
4. Taloustaitovalmentajat
5. Muu, mikä _____

7. Arvio talousosaamisestasi taloustaitotunnin jälkeen *

- 1 (Erittäin huono)
- 2 (Jokseenkin huono)
- 3 (Neutraali)
- 4 (Jokseenkin hyvä)
- 5 (Erittäin hyvä)

8. Jos talousosaamisesi lisääntyi, mitkä tekijät vaikuttivat siihen?

Jos talousosaamisesi ei lisääntynyt voit siirtyä seuraavaan kysymykseen (kysymys 9)

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon

- 1. Läpikäydty aiheet
- 2. Esitysmateriaali
- 3. Tehtävät
- 4. Esimerkit
- 5. Muu, mikä? _____

9. Mistä aiheesta olisit toivonut kuulevasi lisää? *

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon

- 1. Oman talouden hallinta
- 2. Säästäminen ja sijoittaminen
- 3. Turvallisuus
- 4. Korot
- 5. Kuulin tarpeeksi kaikesta
- 6. Muu, mikä? _____

10. Minkä aiheen olisi voinut jättää pois? *

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon

- 1. Oman talouden hallinta
- 2. Säästäminen ja sijoittaminen

- 3. Turvallisuus
- 4. Korot
- 5. Kaikki aiheet olivat hyödyllisiä

11. Kuinka todennäköisesti suosittelisit taloustaitotuntia muille oppilaille?*

- 1 (Erittäin epätodennäköisesti)
- 2 (Jokseenkin epätodennäköisesti)
- 3 (Neutraali)
- 4 (Jokseenkin todennäköisesti)
- 5 (Erittäin todennäköisesti)

12. Vapaa palaute taloustaitotunnista

Liite 2 Taloustaitovalmentajien haastattelupohja

Taloustaitovalmentajien haastattelu

- Kuinka pitkään olet toiminut taloustaitovalmentajana?
- Mistä syystä halusit lähteä taloustaitovalmentajaksi?

Nuorten osaamisen nykytila

- Millä tasolla nuorten talousosaaminen on keskimäärin taloustaitotunneilla koetun perusteella?
- Missä asioissa nuorilla on ollut ennestään osaamista tai puutteita osaamisessa?
- Millä tavoin taloustaitotunneilla on käsitelty tämänhetkistä maailman tilannetta?

Nuorten kokemukset

- Miten motivoituneita nuoret ovat kehittämään omia taloustaitojaan?
- Minkälaiseksi nuoret ovat kokeneet taloustaito-ohjelmien mielestäsi?
- Miten taloustaitotunnit ovat vastanneet nuorten tarpeita ja odotuksia?

Palaute

- Minkälaista palautetta nuoret ovat antaneet taloustaitotunneista?
- Minkälaista palautetta opettajat ovat antaneet taloustaitotunneista?

Hyvät asiat ja kehityskohteet

- Mitkä asiat ovat mielestäsi hyviä taloustaito-ohjelmassa?
- Miten kehittäisit taloustaito-ohjelmaa?